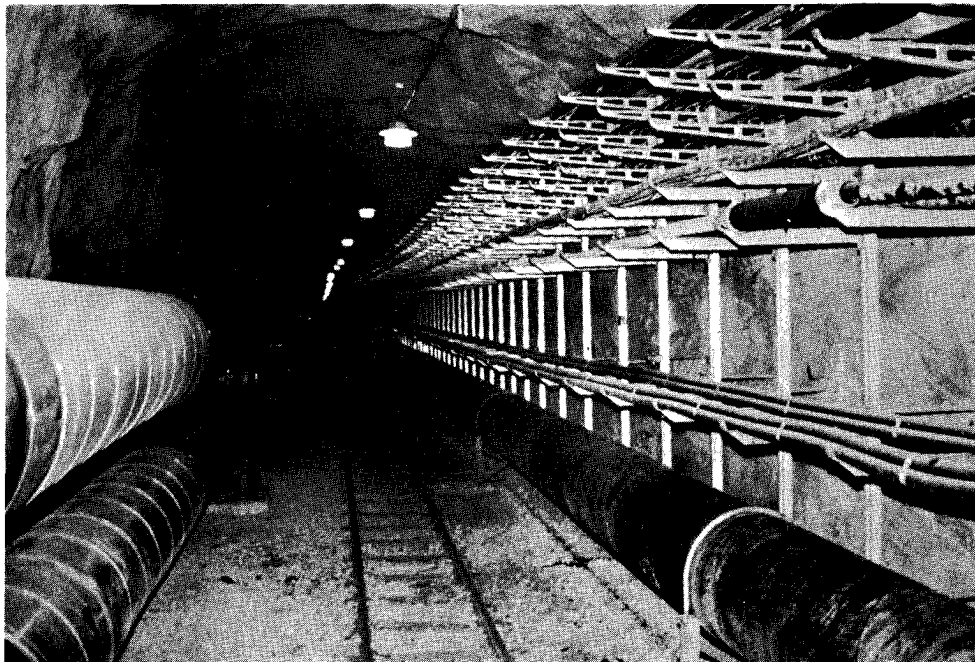

**HELSINGIN KAUPUNGIN KIINTEISTÖVIRASTO
GEOTEKNINEN OSASTO**

Jarmo Roinisto

**MATKAKERTOMUS TUTUSTUMISMATKALTA
TUKHOLMAN YHTEISKÄYTTÖTUNNELEIHIN**

**Geoteknisen osaston
tiedote 17 30.3.1981**

HELSINGIN KAUPUNGIN
KIINTEISTÖVIRASTO
GEOTEKNINEN OSASTO

MATKAKERTOMUS TUTUSTUMISMATKALTA TUKHOLMAN YHTEISKÄYTTÖ-
TUNNELEIHIN 8.10.1980.

SISÄLLYSLUETTELO:

	Sivu
ALKUSANAT	II
1. TAUSTA	1
2. OHJELMA	1
3. ESITELMÄT JA NIIDEN POHJALTA KÄYTY KESKUSTELU	2
3.1 <u>Tukholman yhteiskäyttötunnelit</u>	2
3.2 <u>Oikeussuhteet</u>	3
3.3 <u>Tunnelitilan vuokraus</u>	3
3.4 <u>Tunneleiden tekninen suunnittelu</u>	3
3.5 <u>Turvallisuus</u>	5
3.6 <u>Tunnelin valvonta ja huolto</u>	5
3.7 <u>Geotekniikka</u>	6
4. KÄYNTI AKALLAN, SÖDERMALMIN JA CITYN TUNNE- LEISSA	6
5. YHTEENVETO	7
VALOKUVAT	
LIITTEET	8

ALKUSANAT

Yhteiskäyttötunneleiden teknis-taloudellista selvitystä valvonut ryhmä teki 8.10.1980 tutustumismatkan Tukholman yhteiskäyttötunneleihin. Tässä matkakertomuksessa on kootusti esitetty ne tiedot, joita eri edustajat matkalta saivat. Matkalta saadut tiedot palvelevat hyvin yhteiskäyttötunneleiden suunnittelua Helsingissä, koska Tukholman geotekniset ja kunnallistekniset olosuhteet muistuttavat Helsingin olosuhteita.

Usko Anttikoski
osastopäällikkö

MATKAKERTOMUS TUTUSTUMISMATKALTA TUKHOLMAN YHTEISKÄYTTÖTUNNELIIN 8.10.1980.

1. TAUSTA

Helsingin kaupungin kiinteistöviraston geoteknisen osaston aloitteesta suoritettiin 8.10.1980 tutustumiskäynti Tukholmassa sijaitseviin yhteiskäyttötunneleihin. Vierailevaan ryhmään kuuluivat seuraavat edustajat:

Usko Anttikoski,	Kv/geotekninen osasto
Jukka Pöllä,	-"-
Jarmo Roinisto,	-"-
Esko Lahtinen,	HKE/kaukolämpöosasto
Seppo Vaahtola,	-"-
Ritva Tolvanen,	HKV/jakeluosasto
Pentti Hakkarainen,	Ksv/yleiskaavaosasto
Seppo Turunen,	-"/asemakaavaosasto.

Perusteena vierailulle oli se, että Tukholmassa on yhteiskäyttötunneleita valmiina 32 km, kun taas Helsingissä niiden rakentaminen on vasta pääsemässä alkuun. Lisäksi geoteknisellä osastolla on selvitetty yhteistyössä eri laitosten kanssa yhteiskäyttötunneleiden rakentamisen teknisiä ja taloudellisia edellytyksiä. Tutustumiskäynti oli osa tätä selvitystyötä.

2. OHJELMA

Tukholman Energialaitos järjesti vierailupäivän ohjelman, joka oli pääpiirteissään seuraava:

- Aamupäivä:
- yhteiskäyttötunneleiden esittely
 - eri laitosten esitykset omista näkökohdistaan
 - keskustelua helsinkiläisten ja tukholmalaisten asiantuntijoiden kesken
- Iltapäivä:
- tutustuminen Akallan yhteiskäyttötunneliin (kaukolämpö, vesi, puhelin, sähkö)
 - tutustuminen Södermalmin yhteiskäyttötunneliin (rakenteilla)
 - tutustuminen City-tunneliverkostoon (kaukolämpö, vesi, sähkö, puhelin, viemärit).

Eri laitosten edustajat olivat mukana koko vierailun ajan.

3.

ESITELMÄT JA NIIDEN POHJALTA KÄYTY KESKUSTELU

3.1

Tukholman yhteiskäyttötunnelit

Tukholman energialaitoksen putket ryhmitellään pää-, jakelu- ja tonttijohtoihin. Pääjohdot ovat usein kallioon louhituissa tunneleissa.

Tunnelisysteemejä on 3 kappaletta (liite 1). Ne ovat Akallatunneli, Södermalmin tunneli ja City-tunneliverkko (liitteet 2 ja 3). Tunneleissa on kaukolämpö-, vesi-, sähkö- ja puhelinjohtoja. Valmiita tunneleita on 32 km ja suunniteilla 9 km.

Käyttökokemusten perusteella tunnelivaihtoehtoon etuina pidetään käyttövarmuutta, tarkastettavuutta ja suurempia yhteyksiä. Haittoina ovat pohjavedenpinnan mahdollinen aleneminen ja tunnelin tyhjentäminen, jos kuuma kaukolämpövesi täyttää tunnelin. Kuumen veden poistamiseen varaudutaan asentamalla tunneliin kuumaa vettä kestävät pumput, jotka voidaan laskea maanpinnalta suoraan tunneliin. Tähän mennessä Tukholmassa on kerran vuotanut kuumaa vettä tunneliin.

Tukholmalaisten näkemysten mukaan kustannusvertailuja ei kannata tehdä mk/m-periaatteella tai laitoskohtaisesti, vaan aluekohtaisesti ja ottaen huomioon kaikki kustannukset, niin laitokselle kuin kaupungille aiheutuneet.

Vuonna 1978 Södermalmin tunnelista saatiin seuraavat kustannustiedot:

- putkikustannukset 2679 kr/m
- rakennuskustannukset 8750 kr/m.

Suomen mittapuun mukaan suuret tunnelikustannukset syntyvät siten, että tunnelit systemaattisesti injektoidaan (syötetään tiivistysmassa kalliorakoihin) ja ruiskubetonoidaan.

Tunnelin rakentamisen kustannukset jaetaan jokaisessa projektissa erikseen sovittavalla tavalla. Esimerkkitapauksena esitettiin Akallatunnelin rakennuskustannusten jako (liite 4). Siinä kustannukset on jaettu leveyden mukaan. Huoltotila (40 % kokonaisleveydestä) on jaettu tasan kaikille osapuolille. Ns. hyödyllinen tila (60 % kokonaisleveydestä) jaetaan sen mukaan, mitä kukin laitos tarvitsee. Jako on yksinkertainen.

Kaukolämpöverkkoa rakennettaessa on ns. rengas-ajattelu ollut johtolankana. Verkoston osat on täydennetty renkaiksi, niin että tunnelissa ja maanpinnassa olevat linjat täydentävät toisiaan.

Tunneleiden lämpötila on normaalisti ollut n. 18° C, mutta korkeimmillaan 25° C.

Käyttökustannukset ovat olleet n. 4,5 milj. kr/v (32 km).

3.2 Oikeussuhteet

Vuonna 1973 säädetty johto-oikeuslaki (liitteet 11/1 - 11/8) mahdollistaa linjojen vedon tonttien ali. Tontinomistaja saa rakentaa enintään kaksi kellarikerrosta. Johtotunnelin ja kellarin väliin on jäätävä vähintään 8 m paksu kalliokerros. Tunnelirakennushakemukseen liittyviä lisätietoja on liitteissä 6/1 - 6/2 ja 7/1 - 7/3.

Varsinaista maanalaista asemakaavaa ei Tukholmassa ole.

3.3 Tunnelitilan vuokraus

Liitteissä 8/1 - 8/3 on esitetty Tukholman energilaitoksen ja Tukholman puhelinlaitoksen välinen sopimus koskien tilan vuokraamista tunneleista.

Vuokra maksetaan kertakorvauksena (30 kr/m 1978) 15 v ajalta ja kaapeleiden asentaja maksaa itse hyllyjen asennuskustannukset.

Sopimuksen irtisanomisaika on 5 v ja jos sopimusta ei muuteta, se jatkuu automaattisesti viiden vuoden jaksoin, mutta tällöin irtisanomisaika on vain 3 v.

3.4 Tunneleiden tekninen suunnittelu

Tunneleiden poikkipinta-alan tehokkaan hyödyntämisen takia kaukolämpöjohdot sijoitetaan nykyään aina päällekkäin. Keskelle jätetään aina huoltotila.

Huoltoajoneuvona on käytetty sekä kisko- että kumipyöräkalustoa. Kiskokaluston vaatima tila on pienempi kuin kumipyöräkaluston. Kiskokalustoa käytettäessä on louhittava lastauspaikat, joissa tavata siirretään ajotunnelia pitkin tulevalta

kumipyöräajoneuvolta kiskoajoneuville. Kumipyöräkalusto on joustavampi, koska mm. kaltevuusrajoitukset ovat väljemmät ja välikuormausta jää pois.

Tunnelin mitoitus suoritetaan seuraavien sääntöjen mukaan:

- Kaukolämpöjohtojen vaatima tila
Johto Johdon tarvitseman tilan leveys mm

NS 500	1150
NS 600	1300
NS 700	1500

- Kaapelihyllyjen leveys 700 mm.
- Huoltotila (lain mukaan)

Ajoneuvoleveys 1200 mm (kumipyörä)
Ajoneuvon nopeus 10 - 20 km/h
Jalankulku sallittu
Jalkaisin kulkevan miehen tila 800 mm
Etäisyys hyllystä 500 mm
Kokonaisleveydeksi muodostuu siten 2500 mm.
Kokonaiskorkeudeksi muodostuu siten 2800 mm.
Suoran seinän korkeudeksi muodostuu 2350 mm.

Jos käytettävät kaukolämpöputket ovat yli 700 mm halkaisijaltaan, joudutaan tunnelin kokonaiskorkeutta nostamaan.

Kuilujen suunnittelussa otetaan huomioon seuraavat seikat:

- vinot raput ja välillä tasanteet
- aukko pumpun ja muiden tavaroiden laskemiseksi pohjalle
- tuuletuskanavan paikka
- kaapeleille suojaputket kuiluissa
- kuilun pohjalla pumppukuoppa, johon sopii 2-3 päivän vuotovedet
- pysty-yhteys tehdään pienestä sivutunnelista eikä suoraan päätunnelista
- kuilun hinta on ollut n. 250 000 kr ilman varustuksia.

Kuilun poikkileikkaus on esitetty liitteessä 10.

Myös porausreikiä käytetään pysty-yhteyksissä. Suurin käytetty halkaisija on ollut 400 mm. Reikään asennettu putki juotetaan kiinni kallioon koko pituudeltaan, jotta pohjaveden vuodot olisivat mahdollisimman pienet. Myös porausreiät tehdään pienestä sivutunnelista ylös eikä suoraan päätunnelista. Porausreikiä pyritään käyttämään silloin kun maakerrokset ovat paksuja.

3.5 Turvallisuus

Lämpötilan kohoamisen varalta kaapelit on mitoitettu reilummin kuin tavallisesti. Pienet lämpötilan kohoamiset eivät siten vähennä tehonsiirtokykyä. Kaapelit ovat avohylllyssä ja yleisin käytetty jännite on 30 kV.

Kaukolämpöputken pinnoitteena on käytetty kattohuopaa, mikä on saanut myös paloviranomaisten hyväksyminen. Tunnelia ei ole jaettu paloalueisiin, vaan kaukolämpöputken pintakerroksessa on pellistä tehty palokatkot n. 20 m:n välein. Lisäksi tunnelissa on vaahtosammuttimia. Vaahto on ainoa ratkaisu sammutettaessa paloja tunneleissa, koska vettä ei ole aina helposti saatavissa. Yleinen käsitys tukholmalaisten keskuudessa oli se, että tunnelit eivät ole kovin paloherkkiä tiloja ja täten palovaara ei ole suuri ongelma.

Ilmanvaihto on mitoitettu siten, että tunnelin ilma vaihtuu keskimäärin kerran tunnissa. Ilma johdetaan puistoihin sijoitettujen kuilujen kautta pois ja imuilma otetaan kaduilta. Kosteaa poistoilma aiheuttaisi kaduilla mm. jäätymisongelmia.

Jos tunnelissa on vain yksi kaukolämpöputkipari, järjestetään tunneliin pelkkä ilman puhallus. Jos tunnelissa on kaksi kaukolämpöputkiparia, on tunnelissa sekä puhaltava tuuletin että imevä tuuletin. Kaikissa kuiluissa on tuuletin.

Vesijohdot ja viemäriputket tarkastetaan kerran kuukaudessa, erityisesti kiinnitetään huomiota liitoksien mahdollisiin vuotoihin. Tukkeutumien avaamiseen käytetään painepuhallusta.

3.6 Tunnelin valvonta ja huolto

Tunnelien valvontaan liittyvät ongelmat ovat suuria, koska esim. City-tunneliverkostoon on 7 ajo-tunnelia ja useita kymmeniä kuiluja. Jokainen ovi ja kuilussa oleva luukku on lukittu. Valvontakeskukseen tulee signaali, kun ovi tai luukku avataan. Heti ovien jälkeen tunnelissa on puhelin, jolla tunneliin menijä ilmoittaa itsestään. Jos ilmoitusta ei tule, lähtee kahden miehen partio poistamaan tunneliin tunkeutujat.

Sisällä tunnelissa on hälytyssysteemi avunpyyntöä varten n. 200 - 300 m:n välein. Lisäksi keskeisimmällä paikalla on pelastuspisteitä, jotka

on varustettu mm. sairaanhoitotarvikkeilla, opaskilvillä, puhelimella, kartalla ja palonsammuttimella. Näitä on vähintään 1 km:n välein.

Jos valaistus esim. onnettomuuden vuoksi katkeaa, tunnelissa syttyvät akuilla toimivat varmuusvalot. Näiden valojen avulla on mahdollista liikkua.

Vesien keräysaltaat on varustettu hälyttimillä, jotka toimivat, jos vesi altaassa nousee liian korkealle. Tällöin voidaan ajoissa estää tunnelin täyttyminen vedellä pumppujen joutuessa epäkuntoon.

Tunneliin on asennettu lisäksi WC:t ja roskakoreja.

Tarkemmin turvallisuus ja valvontasysteemi on esitetty liitteissä 11/1 - 11/6.

3.7 Geotekniikka

Pohjavedenpinnan aleneminen on aiheuttanut suuria vahinkoja Tukholman alueella. Kokemuksen mukaan pienestä vuodosta on syntynyt suuri vahinko ja nykyisin tunneleille asetetaan suurimmat sallitut vuotovesimäärät.

Kokemuksen perusteella on päädytty tunnelirakentamisessa vuotovesien tarkkaan mittaamiseen sekä esi- ja jälki-injektointiin.

4. KÄYNTI AKALLAN, SÖDERMALMIN JA CITYN TUNNELEISSA

Kaikki kolme tunnelisysteemiä sisälsivät suuret kaukolämpöputket sekä lisäksi kaapelit vesijohtoja ja myös viemäriputkia.

Kaukolämpöputket lämmittivät ilman tunneleissa niin, että niissä oli miellyttävä liikkua. Tuuletus piti ilman raikkaana. Hyvät opastinkilvet ja kartat pitivät liikkujan koko ajan tietoisena omasta sijainnistaan tunneliverkostossa.

Tunneleiden viimeistely oli ensiluokkaista. Jopa jalankulkijoita on ajateltu niin, että kiskojen välinen tila oli asfaltoitu kävelyn helpottamiseksi.

Tunnelit olivat erittäin kuivia, mikä on injektoinnin ja ruiskubetonoinnin ansiota.

Tunnelissa havaittiin, että kaapelihyllyjen välinen etäisyys oli pieni. Vapaa tila kaapeleiden yläpuolella oli vain n. 20 cm.

5. YHTEENVETO

Tutustumiskäynti Tukholman yhteiskäyttötunneleihin oli erittäin onnistunut. Tukholmasta saatiin paljon vahvistusta omien selvitystemme antamiin tuloksiin ja lisäksi paljon uusia virikkeitä mm. valvonnan ja turvallisuusjärjestelyjen osalta.

Tukholman yhteiskäyttötunnelit ovat erittäin hyvin tehtyjä ja kalliita. Toisaalta tunneleissa on otettu huomioon laajentumistarpeet pitkällä tähtäimellä.

Tunneleiden suurimpana käyttäjänä on ollut energia-laitoksen kaukolämpöpuoli.

Kustannusten jaossa on pyritty yksinkertaisuuteen, mutta jako neuvotellaan projektikohtaisesti.

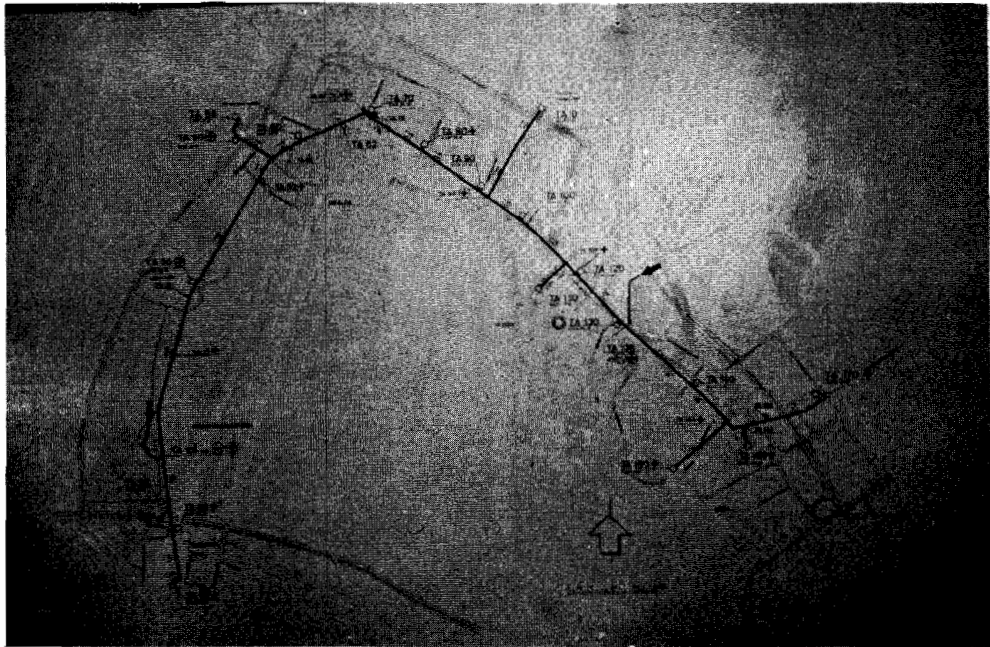
Vuonna 1973 säädetty johto-oikeuslaki määrittelee tonttien omistajien ja johtojen rakentajien suhteet.

Maanalaista asemakaavaa ei ole.

Eri johdot soveltuvat suhteellisen vaivattomasti yhteiskäyttötunneleihin.

Kustannuksia ei ole syytä laskea laitospohtaisesti tai mk/m-periaatteella, vaan aluekohtaisesti ja ottaen huomioon kaikki kustannukset.

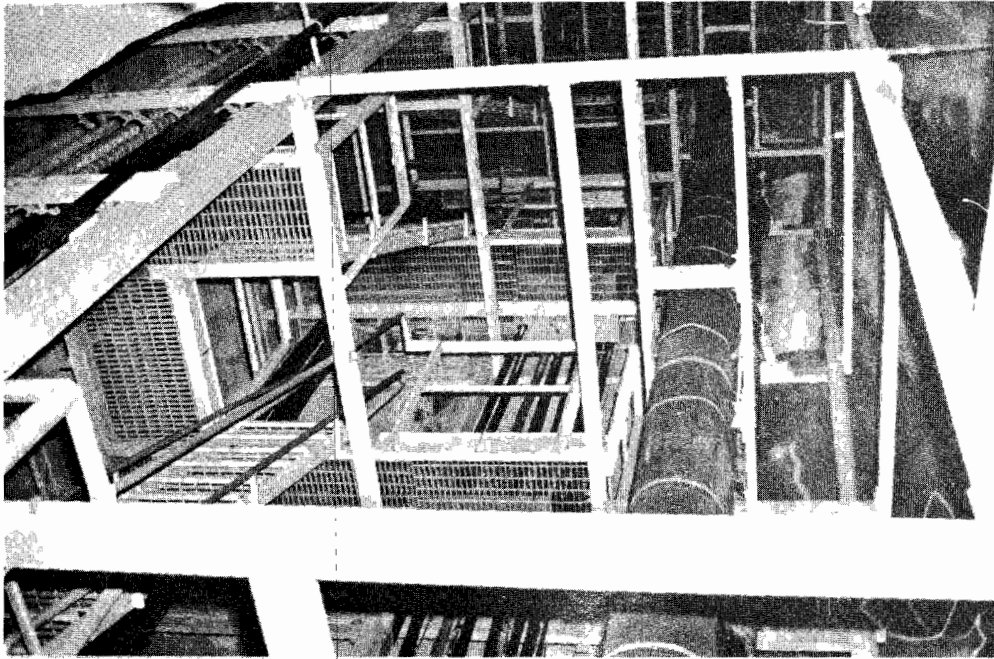
VALOKUVAT JÄRVATUNNELISTA 1 - 8

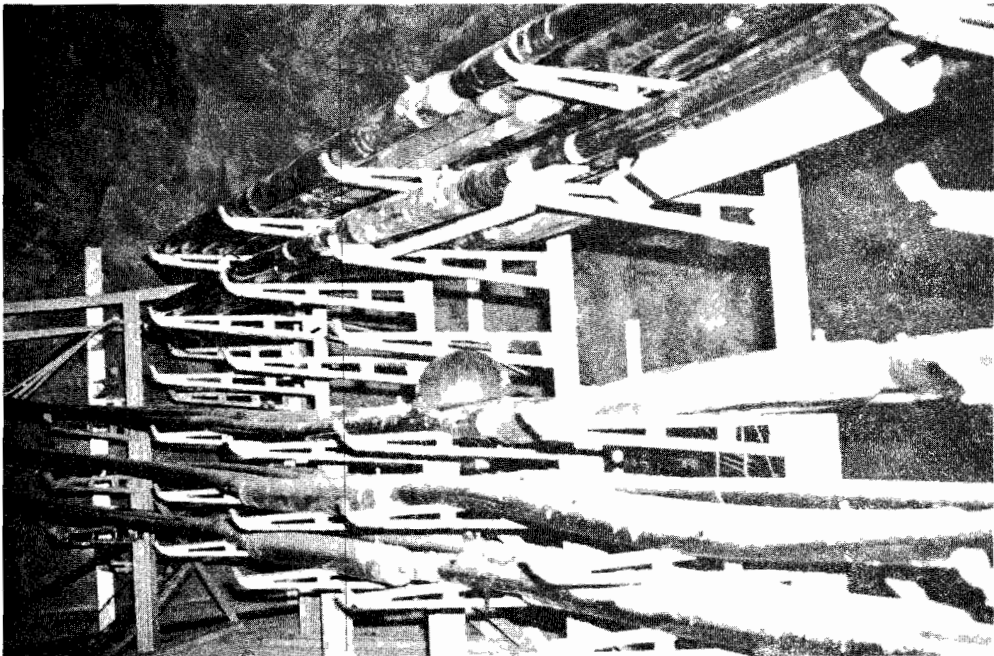
Kuva 1. Kartta Järvatunnelista (Akalla-tunneli). Tällaisia opastekarttoja oli tunnelissa, jotta kulkijat pysyisivät tietoisina omasta sijainnistaan.

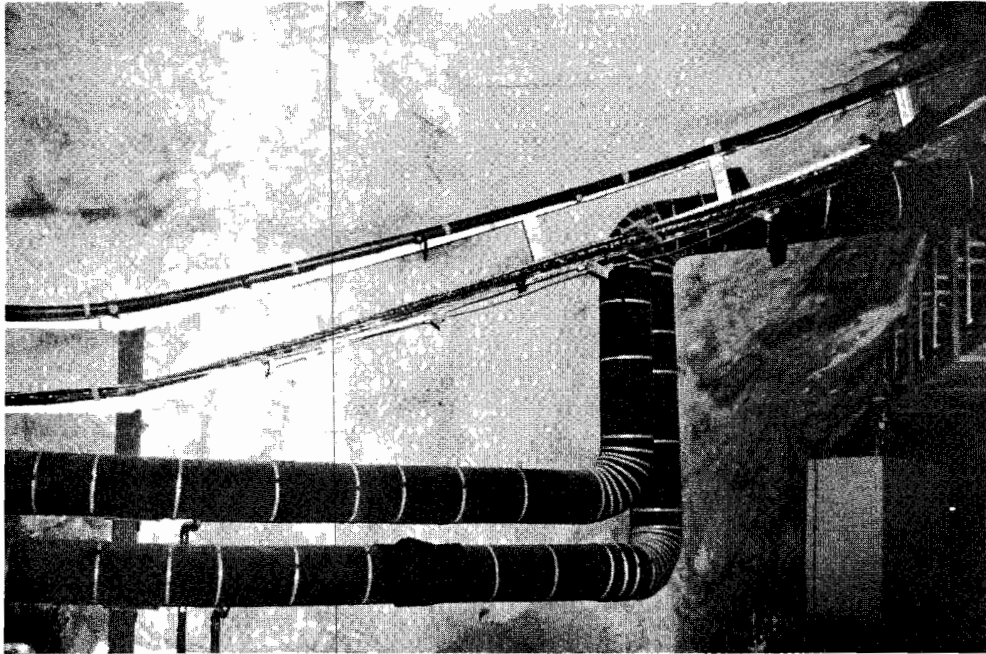
Kuva 2. Näkymä tunnelista erään kuilun kohdalla. Kaukolämpöjohdot lähtevät suoraan kuiluun, vesijohto kaartaa pohjan kautta ja kaapeli tunnelin yli rakennetun betonitasanteen kautta.

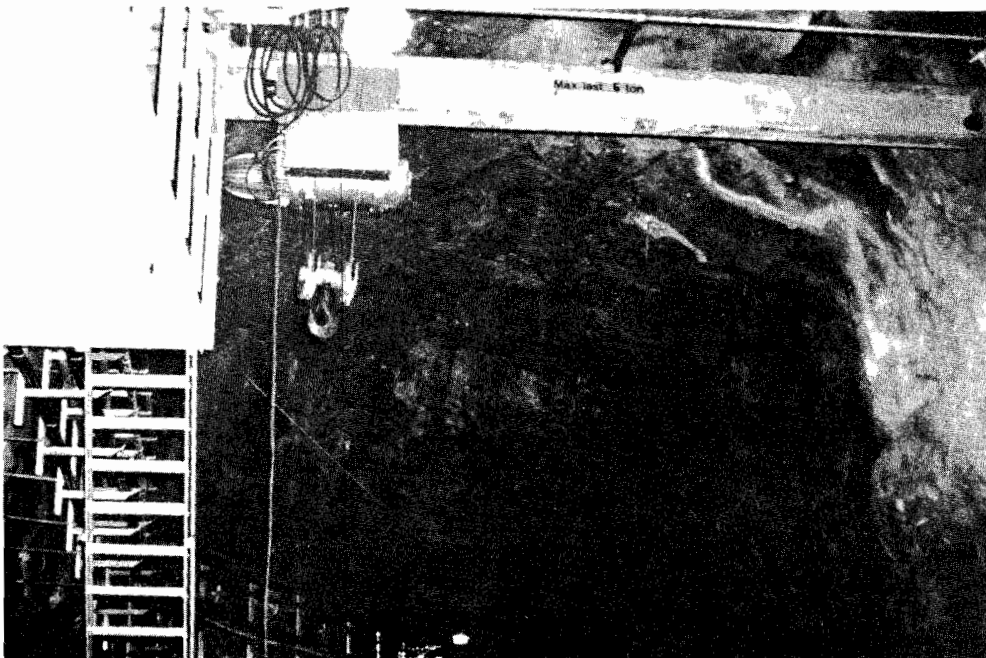
Kuva 3. Kuilurakenteet.

Kuva 4. Kaapelikannakkeet. Kannakkeiden pituus on 70 cm ja kannakkeiden välinen etäisyys n. 25 - 30 cm

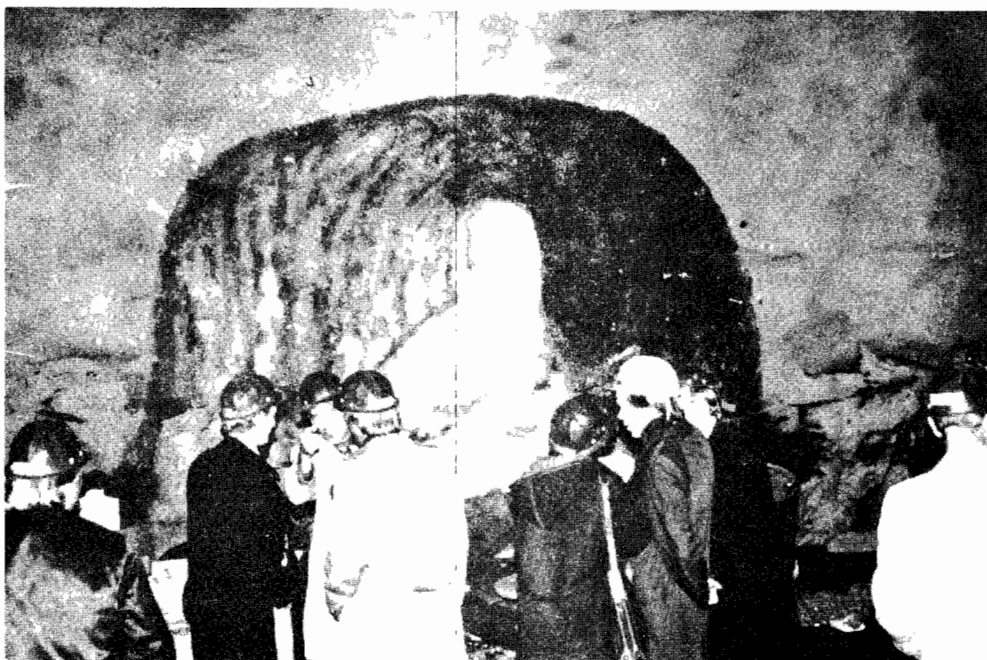
Kuva 5. Yksityiskohta kaukolämpöjohtojen ja kaapeleiden asennustavasta.

Kuva 6. Nosturi, jonka tehtävänä on siirtää materiaali kumipyöräajoneuvosta kiskoajoneuvon.

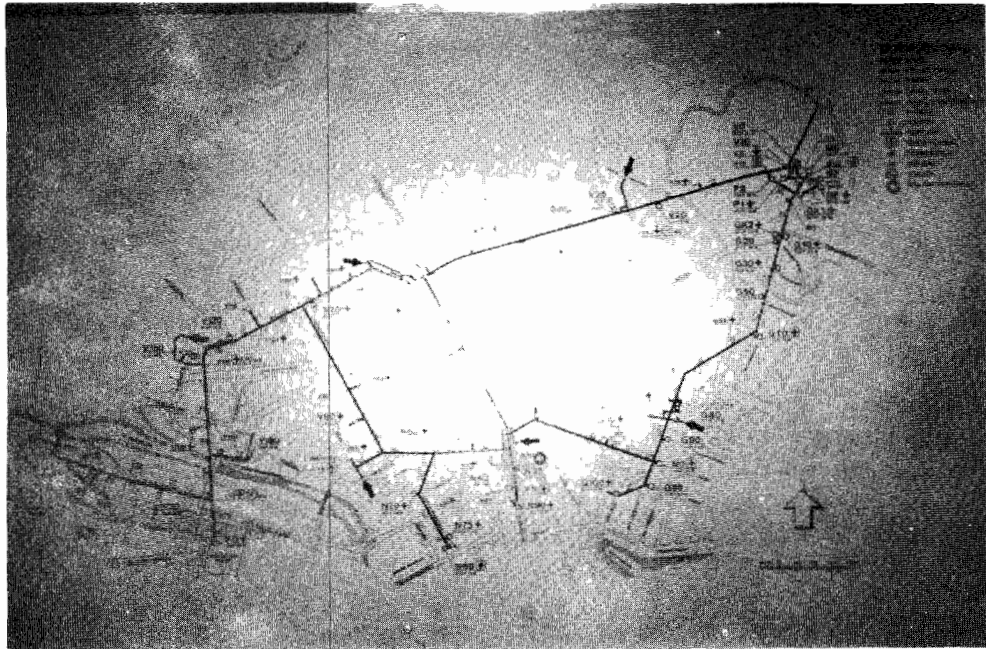

Kuva 7.
Opastekilvet ja -kartta
tunnelissa erään sisään-
käynnin kohdalla.

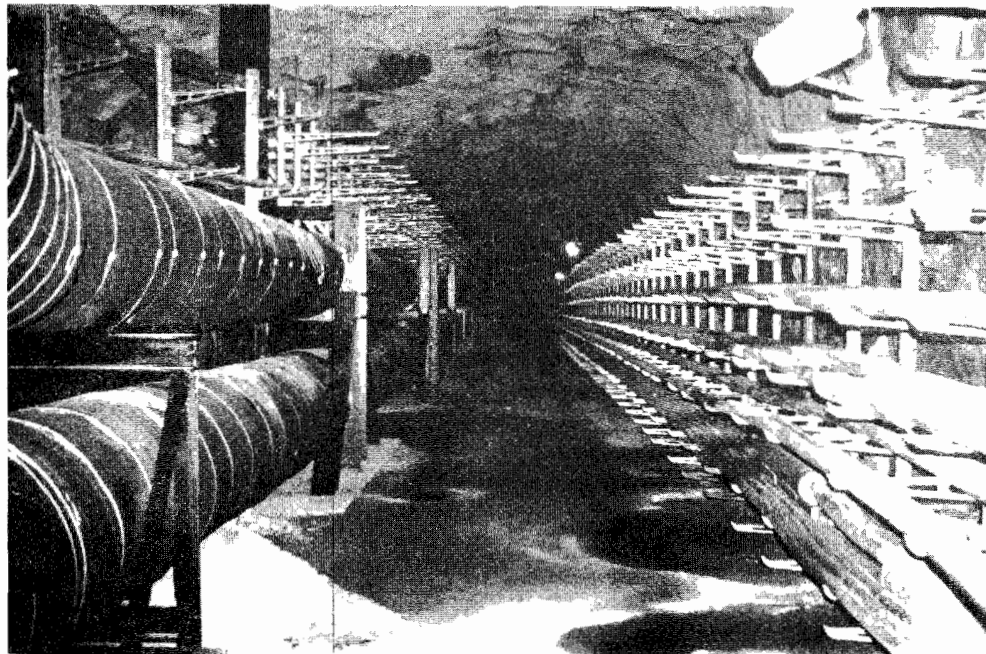

Kuva 8. Vieraileva ryhmä tunnelissa. Taustalla
seinään maalattu valetunneli.

VALOKUVAT CITY-TUNNELIVERKOSTOSTA 9 - 24

Kuva 9. Opastekartta City-tunneliverkostosta kaupungin keskustassa. Osa tunneleista oli kaksikerroksisia.

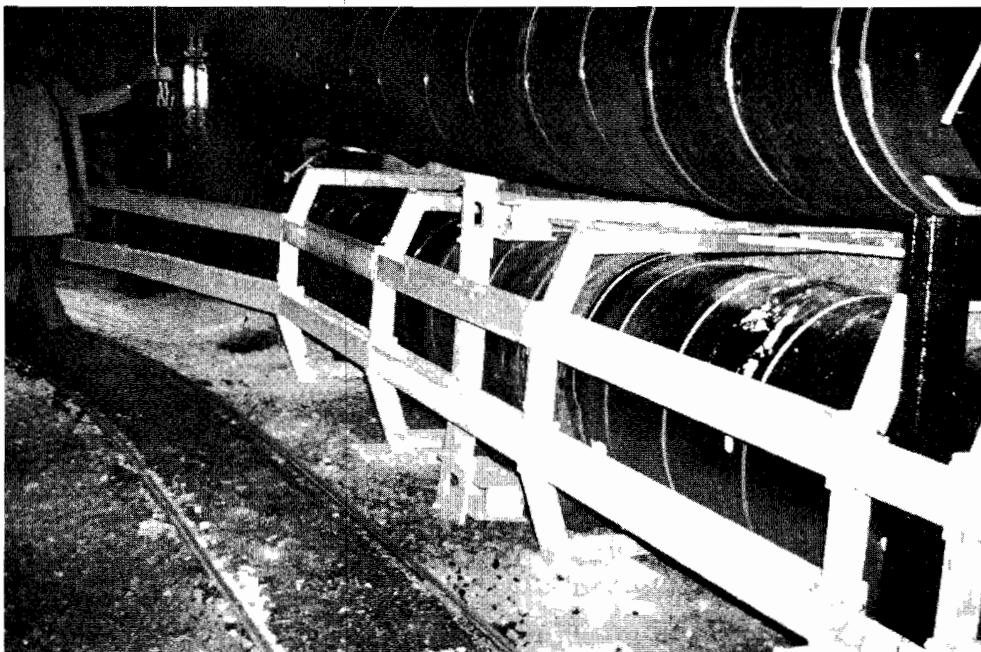
Kuva 10. Tunnelinäkymä. Kaapeleita on sijoitettu myös kaukolämpöjohtojen päälle.

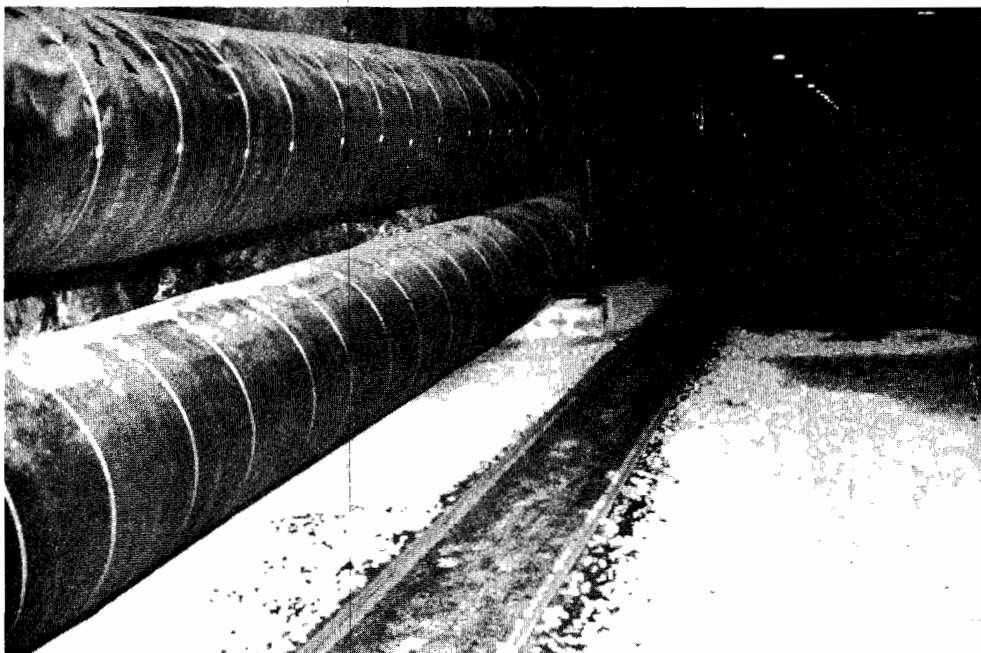
Kuva 11.
Kaukolämpöjohdot kaksikerroksisen tunnelin yläkerrassa. Johtojen päälle oli laitettu muovipeitteitä, jotta päälle valuva vesi ei aiheuttaisi vaurioita.

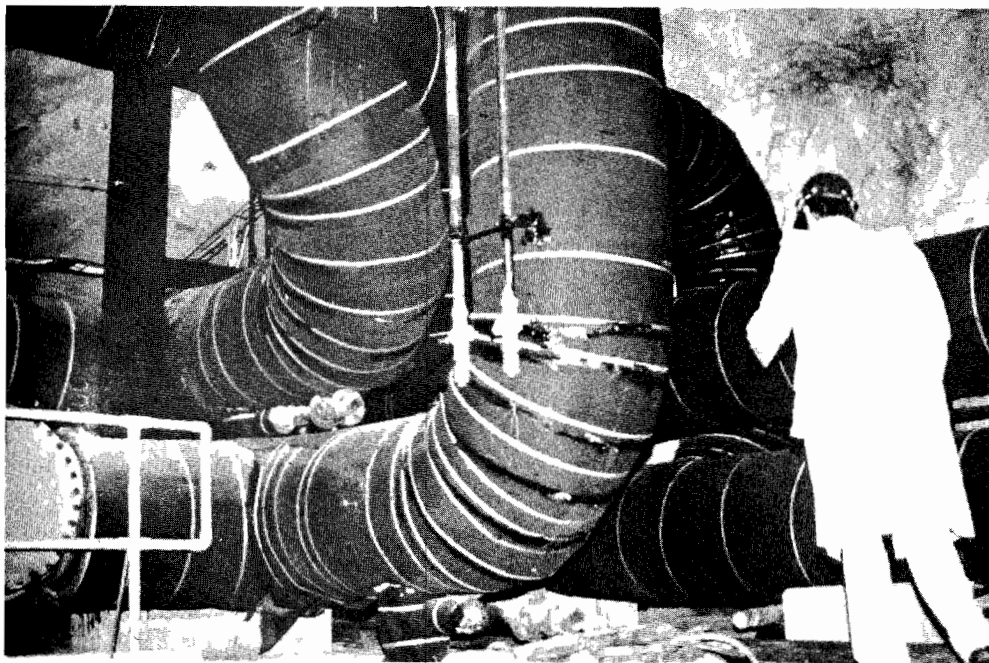
Kuva 12. Kaapeleita kaksikerroksisen tunnelin alakerrassa.

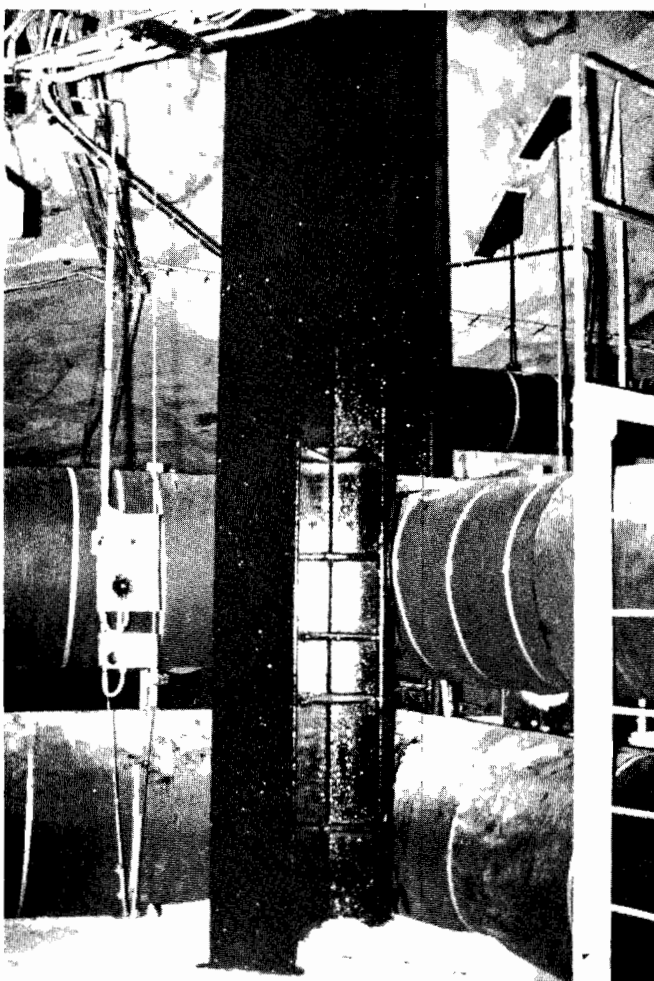
Kuva 13. Kaarteessa kaukolämpöjohdot oli suojattu mahdollista törmäystä varten.

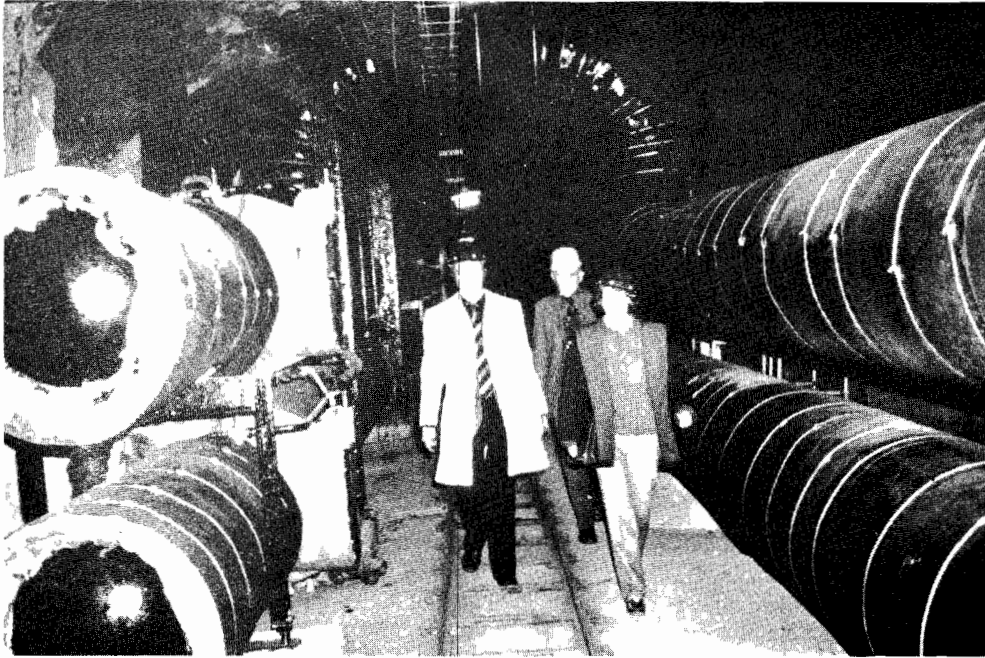
Kuva 14. Kiskojen väli oli asfaltoitu kävelemisen helpottamiseksi.

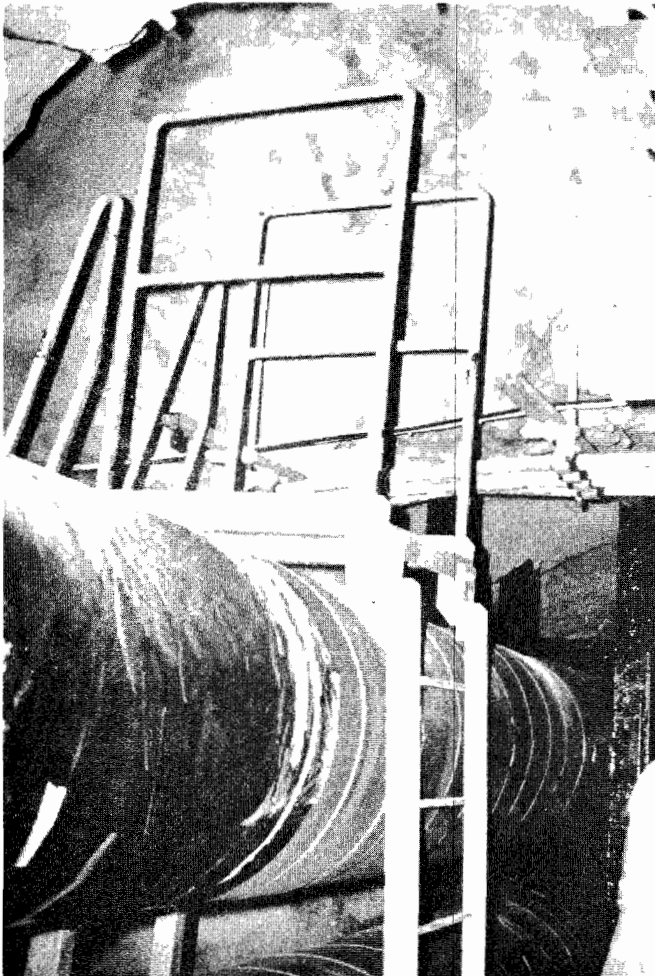
Kuva 15. Kaukolämpöjohtojen mutkia.

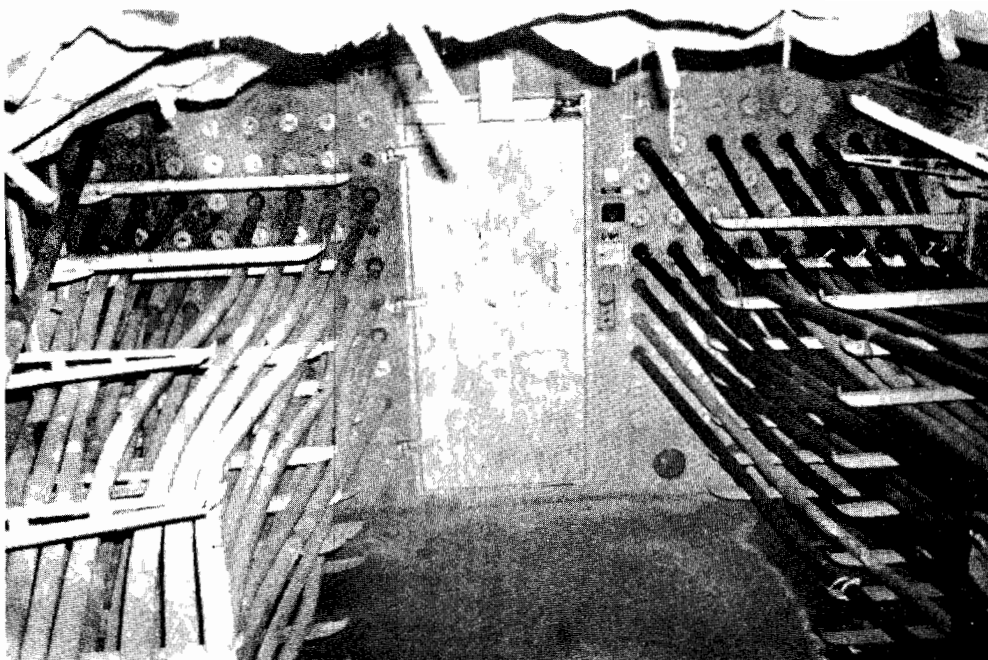
Kuva 16.
Kaukolämpöjohtojen
tukipiste.

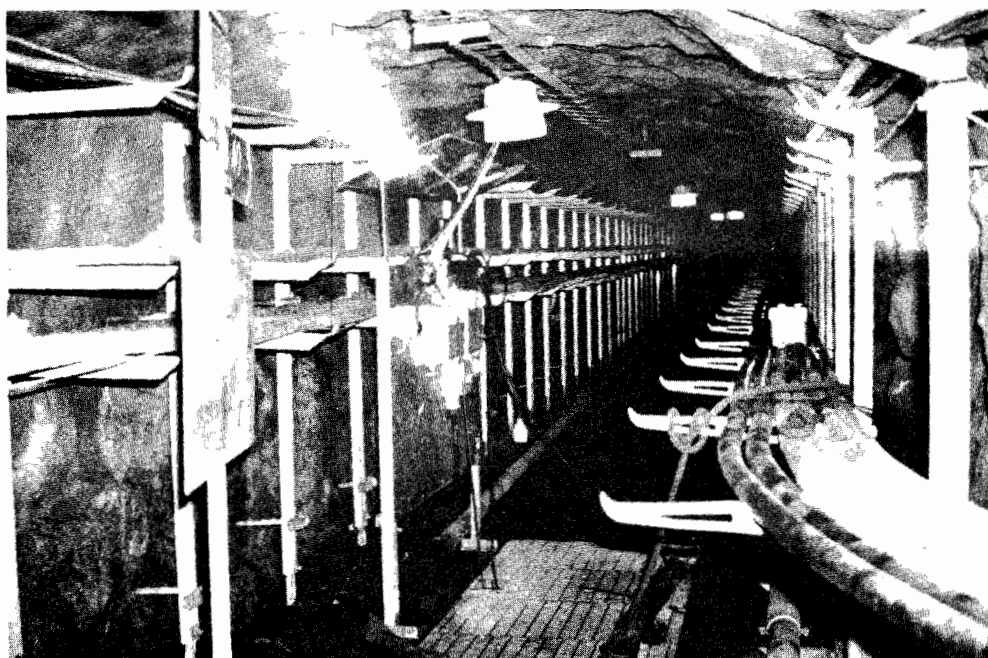
Kuva 17. Kaukolämpöjohto kaartaa taustalla yli huoltokäytävän.

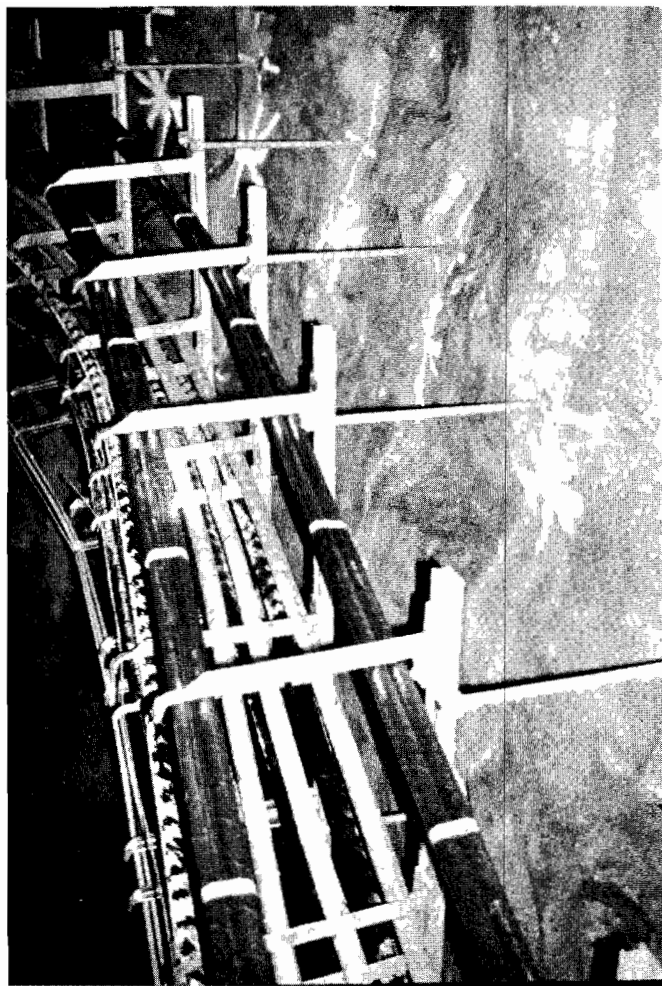
Kuva 18.
Tällainen kulkuyhteys on
jouduttu tekemään jälki-
käteen louhitulle kuilul-
le.

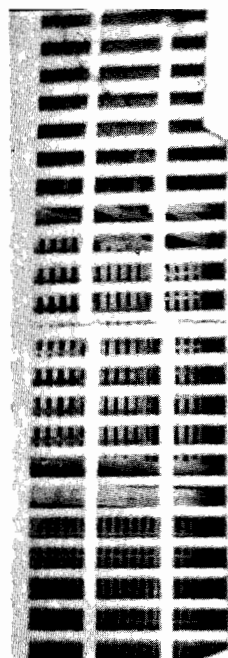
Kuva 19. Kaapelit menevät vesitiiviin seinän läpi takana olevaan keskukseen.

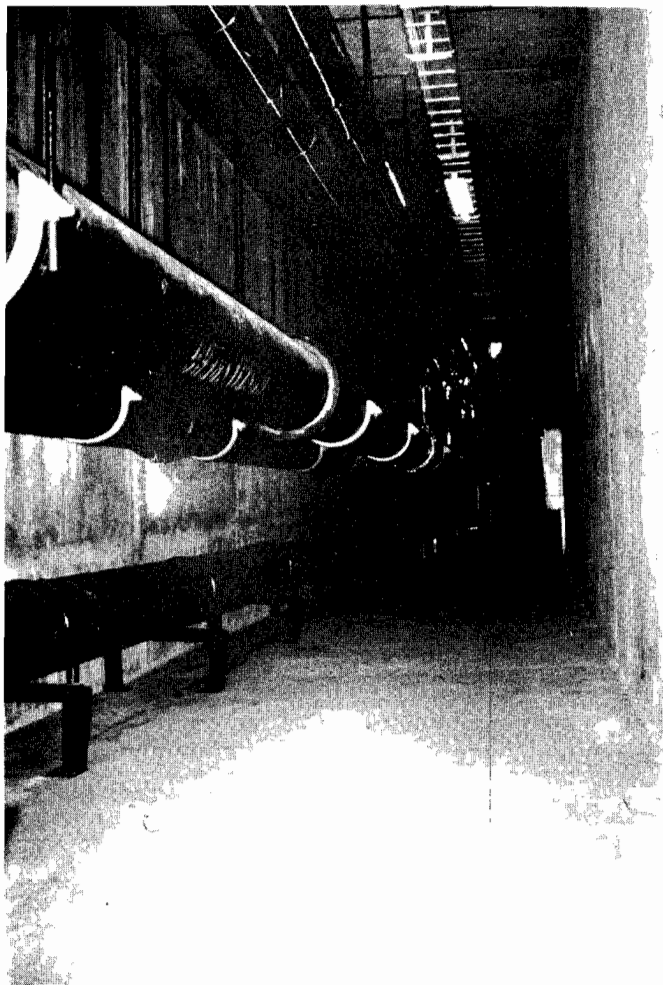
Kuva 20. Tunnelinäkymä pienestä sivutunnelista.

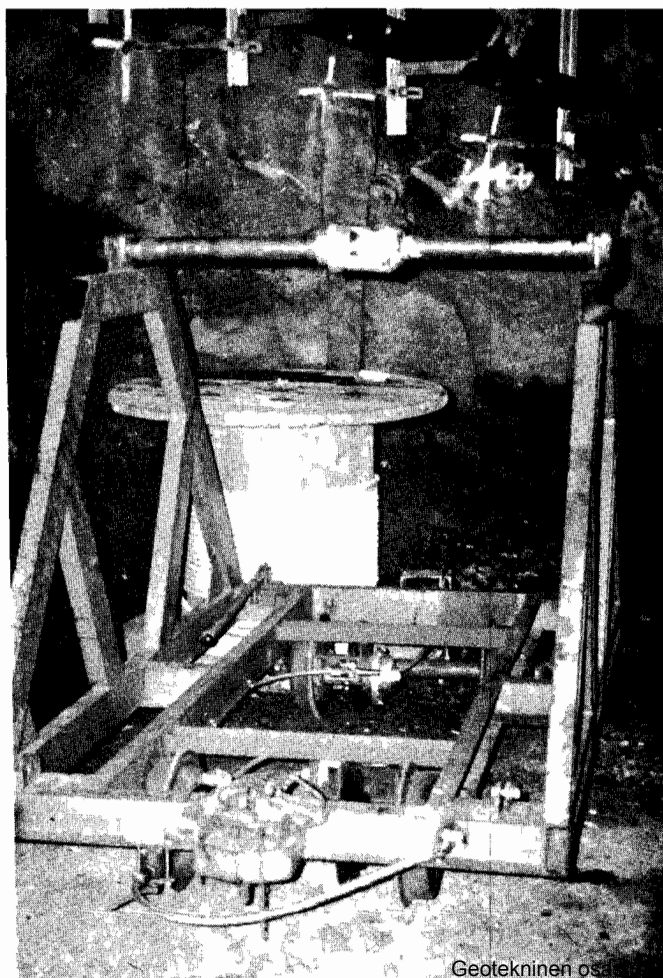
Kuva 21.
Yksityiskohta kaapelei-
den asentamisesta kan-
nakkeille.

Kuva 22. Tavaroiden kuljetusaukko kuilussa.

Kuva 23.
Lähellä katutasoa oleva
tunneli.

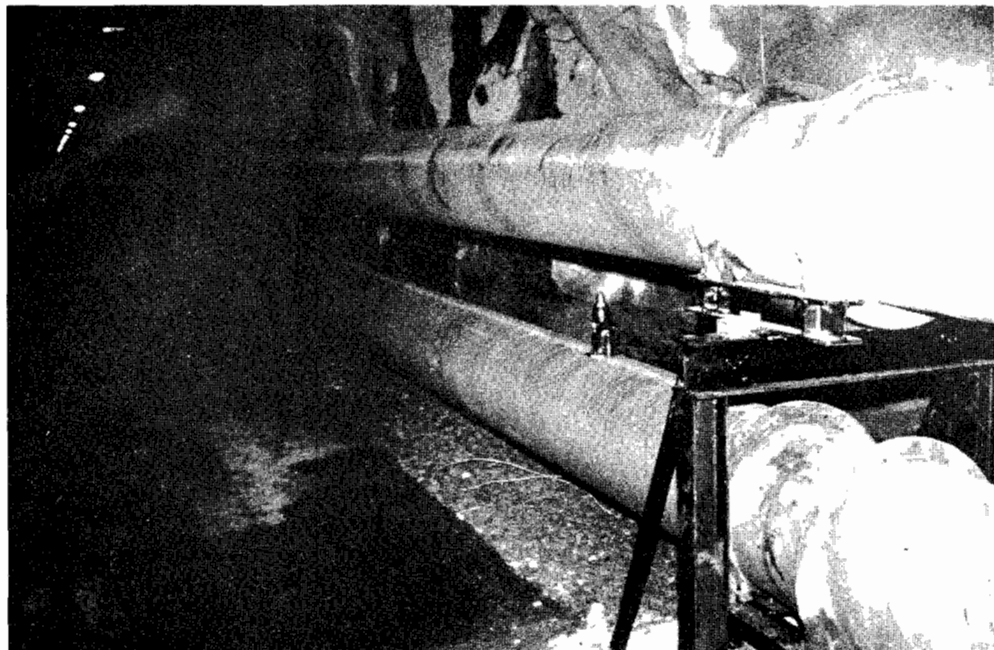

Kuva 24.
Kaapelirullan vetovaunu
kiskokalustolla huol-
lettavassa tunnelissa.

VALOKUVAT SÖDERMALMIN TUNNELISTA 25 - 26

Kuva 25. Rakentajan taulu tunnelin läheisyydessä.

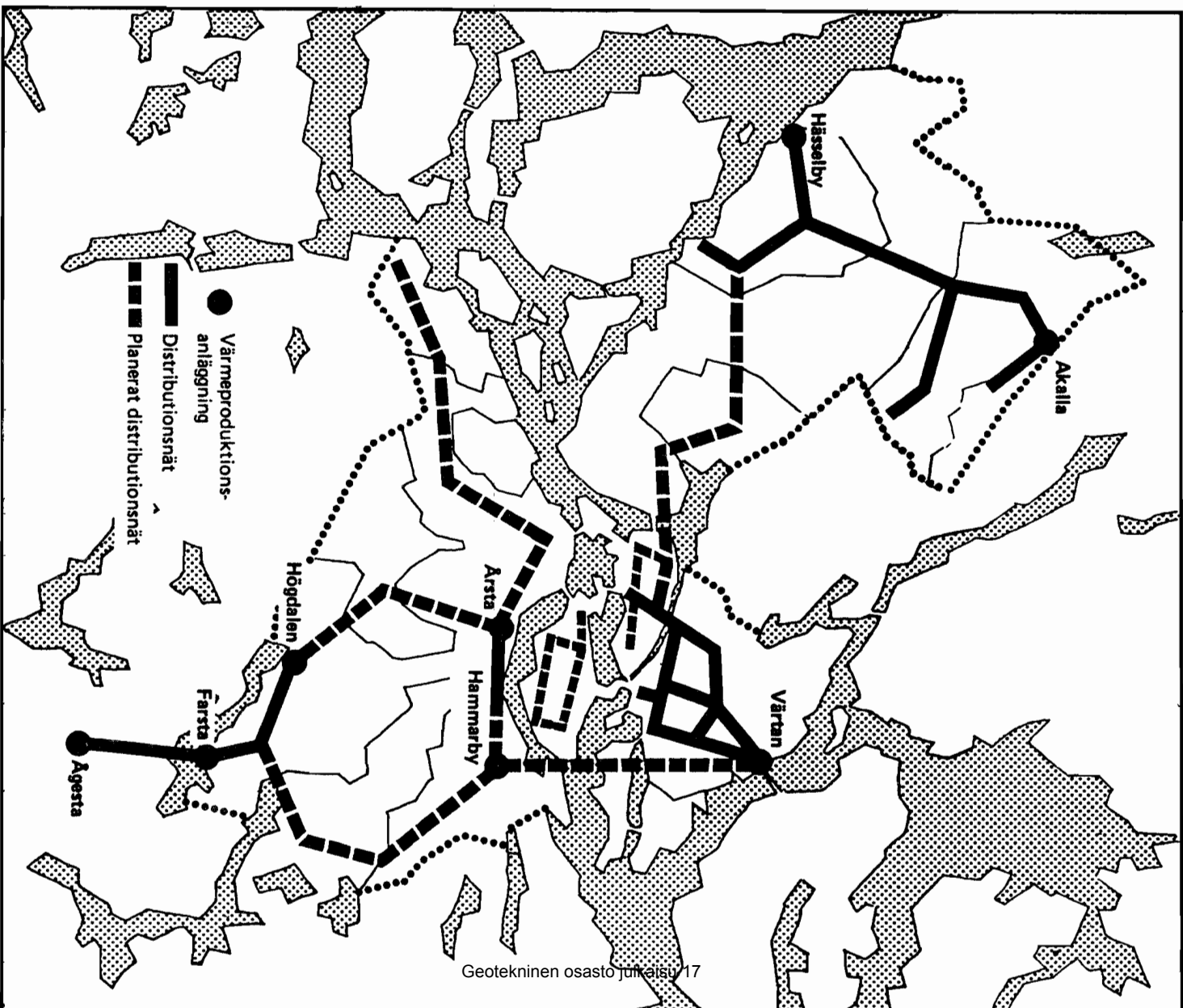
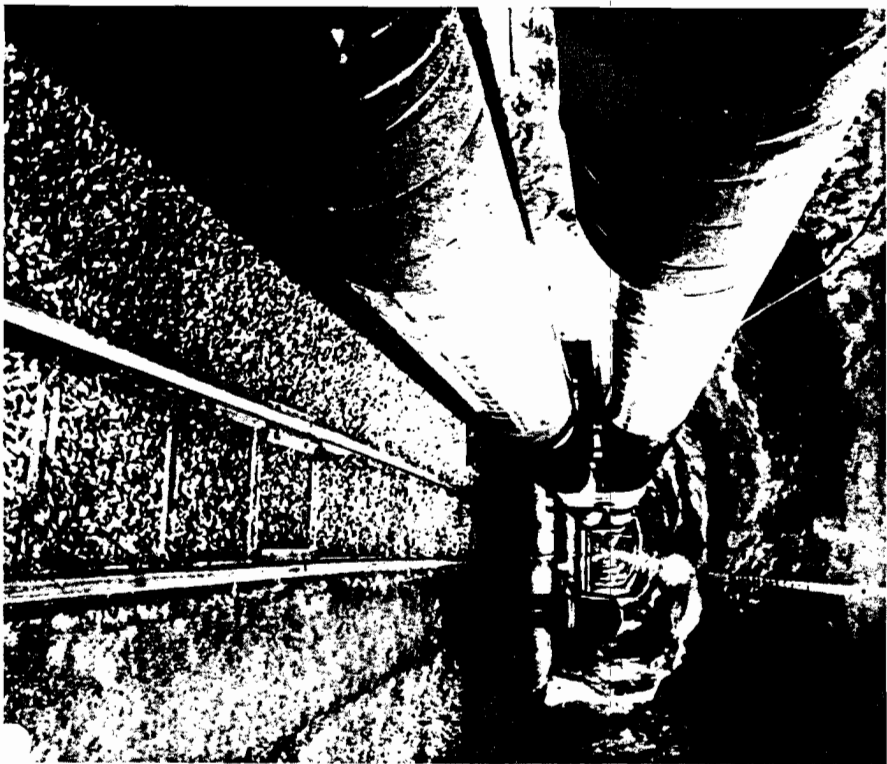
Kuva 26. Kaukolämpöjohdot juuri asennettuina ilman eristeitä. Huoltokäytävä on asfaltoitu.

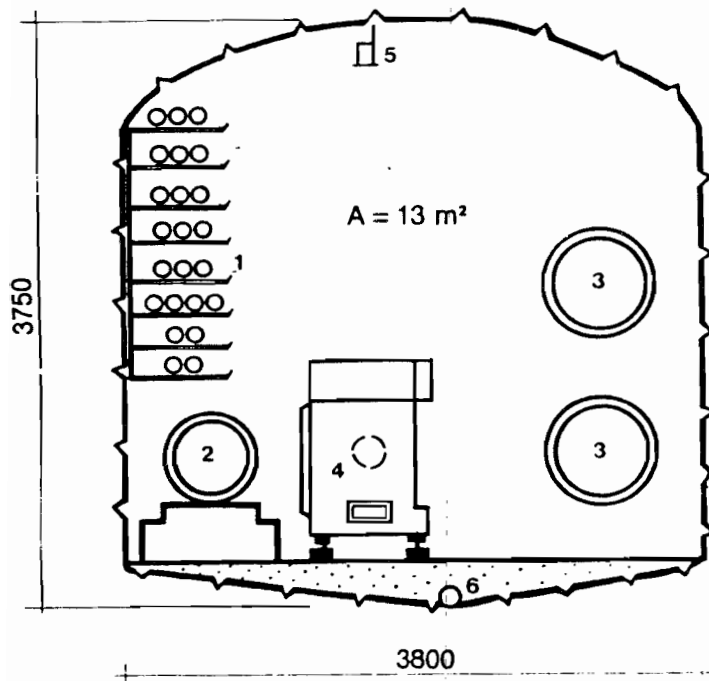
LIITTEET:

1. Tukholman kaukolämpöverkko ja sen tunnelit.
2. Akalla-tunnelin poikkileikkaus ja sijaintikartta.
3. Kuva Stockholm lehden artikkelista, joka kertoo Södermalmin tunnelin rakennussuunnitelmista.
4. Akallatunnelin (=Järvatunneli) kustannusten jako eri laitosten kesken.
- 5/1 - 5/7 Johto-oikeustoimenpiteet koskien tunnelin yläpuolella olevia kiinteistöjä.
- 6/1 - 6/3 Täydentäviä tietoja johto-oikeuslain mukaiseen anomukseen.
- 7/1 - 7/2 Täydentäviä tietoja johto-oikeuslain mukaiseen anomukseen.
- 8/1 - 8/3 Tukholman energialaitoksen ja puhelinlaitoksen välinen sopimus tilan vuokraamisesta tunnelissa.
9. Poikkileikkaus kuilusta.
- 19/1 - 10/6 Yhteiskäyttötunneleiden turvallisuusvarustus.
- 11/1 - 11/8 Johto-oikeuslaki ruotsiksi.
- 12/1 - 12/11 Johto-oikeuslaki suomeksi.
- 13/1 - 13/2 Johto-oikeuskuulutus ruotsiksi.

Snät med tunnlar

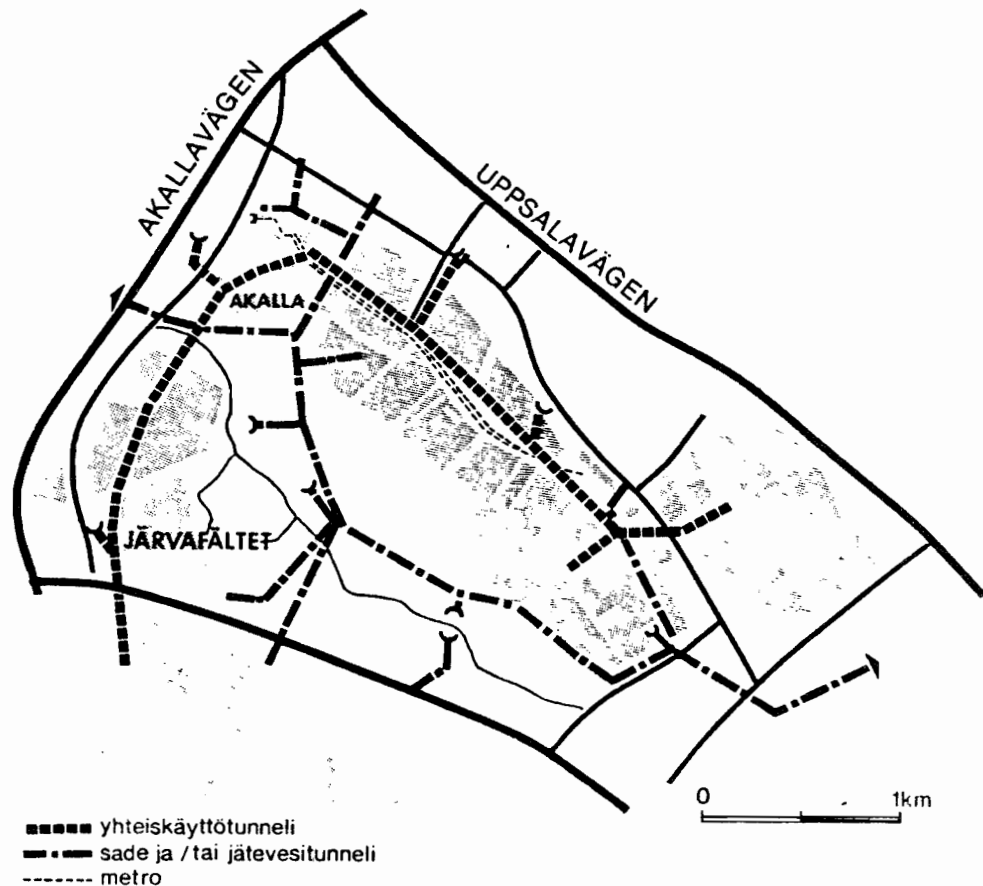
Stockholm har fem geografiskt åtskilda nät för distribution av fjärrvärme. Det södra, det västra, det centrala och Årsta, och det som just nu byggs på Söder.

Kuva 7. Järva-tunnelin poikkileikkaus

1. kaapelit, 2. vesi, 3. kaukolämpö,
4. kiskoajoneuvo, 5. valaistus,
6. salaoja

Kuva 8. Norra Järvafältetin alueella sijaitsevat tunnelit.

● Etapp 3: Sist byggs den mellersta delen av tunneln 1984-1986. Här i nordöstra Södermalm kommer en del gator att bli delvis avstängda under ett år när ytkulvertar och anslutningar byggs.

● Etapp 2: Om denna del verkligen ska mynna ut i ett värmeverk i Södra Hammarbyhamnen är ännu oklart. Under byggen produceras fjärrvärmen i provisoriska panncentraler.

Etapp 2
1982-85

Etapp 3
1984-86

■ Nu har det blivit Södermalms tur att få fjärrvärme. Den 15 februari började sprängningen av en två kilometer lång tunnel som ska gå 30 meter under gatunivån. Sprängningsarbetet kommer inte att märkas av söderborna. Och inga skador på hus eller grundvattennivå kommer att uppstå. Det lovar Energiverket.

byggs i tre etapper. 1986 beräknas hela utbyggnaden vara klar.

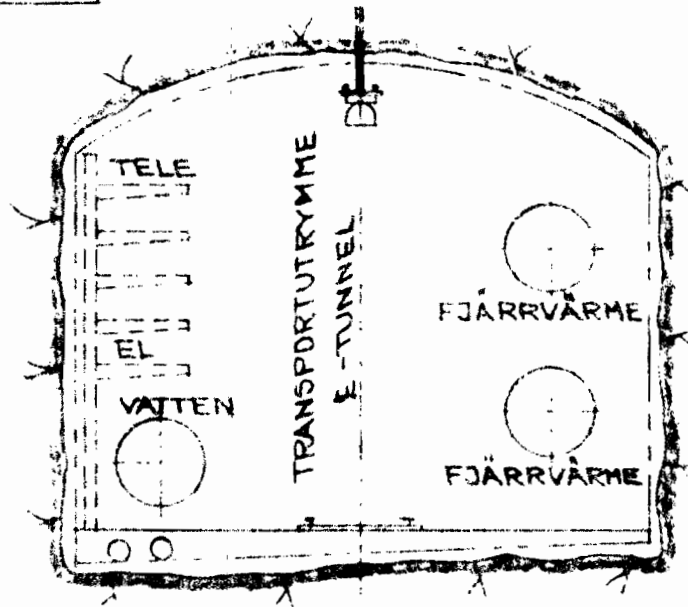
Delar av Södermalm är mycket känsliga områden med tanke på grundvattenbalansen och

is-
et
is-
ta
s-
o-

tidningen
Stockholm

■ Informationstidning för Stockholms kommun. Nr 3 Årgång 37

Avd.		STOCKHOLMS ELVERK		JÄRVAFÄLTET		LIITE 4. 2P	
ABK				FÖRESLAGEN LEDNINGSTUNNEL		Reg. nr	
Konstr.		Rit. LJUNGBERG		TENSTA-HÄSTA-AKALLA-HUSBY-KISTA		1:a ggn anv.	
Koll.		Godk.		FÖRSLAG TILL KOSTNADSFÖRDELN		Ers.	
Skala -1:50-		Dat. 28.10.69				Ers. av	
Ändr.	Dat.						
	Sign.						

30% 40% 30%

PRINCIPSEKTION -1:50-

	NYTTIGT UTRYMME	DEL I TRANSP. UTRYMME	TOTALT
FJÄRRVÄRME	30 %	10 %	40 %
EL	10 .	10 .	20 .
TELE	10 .	10 .	20 .
VATTEN	10 .	10 .	20 .
	60 %	40 %	100 %

FASTIGHETSBILDNINGSMYNDIGHETEN

Datum
1978-04-031
Dnr
1:196/77

Arende Ledningsrättsåtgärd berörande Haren 3-5 m.fl. fastigheter på Södermalm.	Kommun Stockholm	Lan Stockholm
Registerområde Stockholm	Registreringsdatum 1978-05-12 ☒ Uppgift om åtgärd för- rättningen avsett har in- forts i fastighetsregistret Börje Hellmont För fastighetsregistermyndigheten	

Upplåtelse av ledningsrätt

1. Till förmån för Stockholms kommun genom dess Energiverk upplåtes ledningsrätt avseende rätt att anlägga, underhålla och för all framtid bibehålla och nyttja underjordiska ledningar m.m. dels för fjärrvärme med en diameter av högst 800 mm och dels för elektrisk starkström med en spänning om max 30 kV.
2. Ledningarna skall ha den sträckning inom nedan angivna fastigheter som framgår av ritningar 88 Bd 1:1001-1003 och 1005, aktbilagor Ri 1-4. Ledningsrätt upplåtes fram till gränsen mellan Kejsaren 28 och Högbergsgatan. För ledningarna upplåtes det utrymme som framgår av plan, profil och sektioner, aktbilagor Ri 1-4.
3. I ledningsrätten ingår rätt för ledningshavaren att för ledningarnas nedläggande, nyttjande, tillsyn och underhåll iordningsställa en bergtunnel inom pkt 2 angivet utrymme. I detta utrymme ingår dock ej påslagstunnlar från Söder Mälarstrand och Bangårdsgatan. Ledningshavaren skall dessutom vid utövning av ledningsrätten i möjligaste mån förfara så att skada eller annan olägenhet icke vållas byggnad eller annan anläggning på de tjänande fastigheterna.
4. Ledningarna skall vara utförda före den 31 december 1987.
5. Till det upplåtna utrymmet hör en skyddszon som sträcker sig från ledningstunnelns tak och uppåt åtta meter. Inom denna zon får på de tjänande fastigheterna ej uppföras byggnad eller annan anläggning utan medgivande från ledningshavaren.

Ledningsrättshavare:
 Stockholms kommun
 genom dess Energiverk

78-05-22

5321

JVS

KL

Likheten med originalet
 beträffande aktbilagorna
 PR, BE samt A- H bestyr-
 kes:

Börje Hellmont

Tjänande fastigheter:

Dalsland 3 och 5
Fiskaren Större 3; 6; 7; 19; 20 och 22
Haren 3-5
Höga Loftet 2

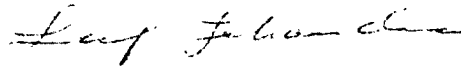
Ägare:

Se sakägareförteckning

Kattan Större 2 och 4
Katthuvudet 1; 13; 17; 25-27; 29-30; 32 och 37
Kattrumpan 1 och 23-26
Kejsaren 7; 27 och 28
Paris 20
Saturnus 18
Schönborg 5 och 6
Skinnaviksberget 9 och 20
Skinnaviksberget Större 1
Småland 8-10
Somens Kvarn 1
Svalgängen 1; 2 och 5
Ugglan Större 1; 2 och 4
Urvädersklippan Mindre 8-10
Urvädersklippan Större 1, 4-5 och 16-17
Västergötland 5 och 6 samt
Stadsägorna 249, 7308, 7630, 7884, 7902, 7933,
7973-7976, 8010, 8012 och 8029

Upplåtelse av ledningsrätt, se ovan

I tjänsten

Leif Jehander
förrättningslantmätare

1978-04-03

1:196/77

Ärenden	Ledningsrättsåtgärd berörande Haren 3-5 m.fl. fastigheter på Södermalm.		
	Registerområde Stockholm	Kommun Stockholm	Län Stockholm
Förrättningslantmätare	Namn Leif Jehander		Handläggningsställe Kontoret
Protokollförare	Namn Densamme		Handläggning ☐ Utan sammanträde ☒ Med sammanträde
Sakägare m m	Namn m m Stockholms kommun, Energiverket (sökande) genom Kurt Lundin. Energiverket företrädes även av Kurt Lindquist, Torsten Nyholm, Ulf Ljungberg och Lars Golve. Övriga närvarande sakägare och ombud, se sakägareförteckning, aktbilaga G.		
Yrkande	Se protokoll, aktbilaga PR1		
Kontrollåtgärd vid utförande av tunnlar m.m.	Förrättningslantmätaren redovisar innehåll i de skrivelser om olika kontrollåtgärder, som inkommit sedan förra sammanträdet, aktbilagor H och L-N. Sådana ändringar i Energiverkets planerade kontrollprogram förordas som nytt överrör och underrör i Hornsgatan vid kv Rosendal Större för grundvattenobservationer och skärpning av täthetskraven för inläckning i tunnlar på sträckorna SM 280-264 och Torkel Knutssonsgatan - SM 228. Det rekommenderas även nya dubbar för sättningsavvägning vid bl.a. fastigheterna Kejsaren 28 och Schönborg 5 samt besiktningar för flera fastigheter än tidigare redovisade. Som principprogram anses dock förslaget acceptabelt. Torsten Nyholm framför från Energiverkets sida följande: <u>att</u> kontrollprogrammet för grundvattenobservationer har utökats efter gatukontorets senaste yttrande, <u>att</u> komplettering av nytt under- och överrör vid kv Rosendal Större skall ske om inte gatukontoret är nöjt med nämnda utökande <u>att</u> efter kartering av en teletunnel som går nästan parallellt med planerade ledningstunnel skall en omprövning ske vad avser maximalt tillåten inläckning av vatten på sträckorna SM 280-264 och Torkel Knutssonsgatan - SM 228, <u>att</u> nya dubbar för sättningsavvägning skall utsättas och avvägas vid Kejsaren 28 och Schönborg 5 samt <u>att</u> övriga förordade detaljkompletteringar vad avser fastighetsbesiktningar och sättningsavvägningar skall beaktas. Kurt Lundin, befullmäktigat ombud för Energiverket biträder vad Nyholm framfört.		

Yrkande	Några yrkanden utöver Energiverkets framställs ej
Ledningsbeslut	Skäl. Ledningarnas ändamål är att transportera fjärrvärme och elektrisk ström inom Södermalm. Ledningarna är helt belägna i bergtunnlar i huvudsak 20-50 m under markytan, se ritningar, bilagor Ri 1-4. Ledningarna är sådana som avses i 2 § första stycket ledningsrättslagen (LL). Ledningarnas sträckning i plan och höjd är såvitt framgår av yttranden, aktbilagor C, E och F, lämplig. Planerade kontrollåtgärder vid utförande av bergtunnlarna som fastighetsbesiktningar, vibrationsmätningar, sättningsavvägningar och grundvattenobservationer är såvitt kunnat bedömas ändamålsenliga. Fördelarna med upplåtelsen från allmän och enskild synpunkt torde överväga de nackdelar som den medför. Ej heller synes intrånget orsaka synnerligt men för de berörda fastigheterna. Se även skrivelser, aktbilagor H och L-N. Upplåtelsen torde ej strida mot intentionerna för gällande planer. Byggnadsnämnden har lämnat medgivande till upplåtelsen, aktbilaga J. Stockholms Energiverk har inom bl.a. Södermalm områdeskoncession för högspänningsledningar med en högsta spänning av 100 kV för i jorden nedlagda ledningar, aktbilaga K. Upplåtelsen av ledningsrätt kolliderar ej med avtalsrättigheter i berörda fastigheter.
Tillträde	Tillträde till det upplåtna utrymmet skall ske när ledningsbeslutet vunnit laga kraft.
Ersättningsbeslut	Skäl. I fråga om ersättning för upplåtelse enligt 12 § LL äger 4 kap expropriationslagen (EXL) motsvarande tillämpning och enligt detta lagrum skall intrångsersättning betalas med belopp som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde som uppkommer genom intrånget. Fastighetsägare och andra sakägare är dessutom berättigade till ersättning för annan skada som uppstår genom intrånget. Ersättningen skall utgå i form av engångsbelopp. Förutsedda intrång som befogenheterna i rättigheten medför skall ersättas i samband med förrättningen. Ersättningsreglerna i 13§ LL gäller inte ifråga om oförutsedda skador som uppstår efter förrättningen. Detta motsvarar vad som gäller enligt 1:7 EXL. Skillnaden mellan marknadsvärde för de tjänande fastigheterna med och utan ledningsrätt skall sökas. Det torde vara mycket svårt att med hjälp av vanligtvis tillämpade värderingsmetoder få fram en mätbar skillnad. Gällande stadsplaner reglerar för vissa delar av ledningsområdet att inom kvartersmark får inte anordnas mer än två källarvå-

1978-04-03

1:196/77

	ningar till ett djup av högst 7,0 meter under vidliggande gator. Det visar sig även ur praktisk och ekonomisk synpunkt att byggnad normalt ej utföres i mer än två källarvåningar. Detta innebär att byggnadsrätten för samtliga berörda fastigheter ej påverkas av den aktuella ledningsrätten. Erfarenheterna av hur fastighetsmarknaden reagerar torde visa för ovannämnda situation att ingen skillnad i marknadsvärde föreligger och att därmed ingen intrångsersättning skall utgå. Ej heller finns anledning att anta att ersättning för annan skada skall erläggas. Stockholms Energiverk har enligt uppgift i rekommenderad skrivelse till samtliga berörda sakägare, se aktbilaga B, åtagit sig att lämna full ersättning för skador som vållas på grund av tunnelns utförande och nyttjande. I övrigt kan oförutsedda skador ej regleras vid denna förrättning utan allmänna grannelagsrättsliga principer får vid behov tillämpas. Upplåtelse av ledningsrätten är väsentligen utan betydelse för rättsägare som avses enligt 30§ andra stycket LL. Beslut. Någon ersättning skall ej utgå för upplåtet utrymme.
Fördelning av förrättningskostnader	Stockholms Energiverk, hela kostnaden
Aktmottagare	Stockholms Energiverk, Fack, 104 32 Stockholm
Avslutningsbeslut och besvärshänvisning	Förrättningen avslutas. Den som är missnöjd får anföra besvär hos fastighetsdomstolen vid Stockholms Tingsrätt, Fack, 104 20 Stockholm 8. Besvären skall ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från denna dag eller senast den 2 maj 1978. Om besvär anföras skall vid besvärslagan fogas två avskrifter av denna och av handlingar som eventuellt hör till inlagen.
	Vid protokollet <i>Leif Johansson</i> Protokollet uppsatt 1978-04-03 förrättningslantmätare

1977-12-16

1:196/77

Ärenden	Ledningsrättsåtgärd berörande Haren 3-5 m.fl. fastigheter på Södermalm i Stockholm		
	Registerområde Stockholm	Kommun Stockholm	Län Stockholm
Förrättningslantmätare	Namn Leif Jehander		Handläggningsställe Kontoret
Protokollförare	Namn Densamme		Handläggning ☐ Utan sammanträde ☒ Med sammanträde
Sakägare m m	Namn m m Stockholms kommun, Energiverket, (sökanden) genom Kurt Lundin och Karl-Henrik Jarenius Energiverket företrädes även av Lars Golve, Kurt Lindquist och Torsten Nyholm. Övriga sakägare, se sakägareförteckning, aktbilaga G.		
Yrkande	Se ansökan, aktbilaga A och särskild skrivelse om kompletterande uppgifter till ansökan, aktbilaga C.		
Information	Torsten Nyholm, Energiverket, informerar om utbyggande av ett fjärrvärmenät på Södermalm. Härvid berör Nyholm bl.a. läge och sträckning av stamledningar i tunnlar långt under markytan samt i vilka etapper ledningstunnlarna skall byggas. Förrättningslantmätaren lämnar härefter en kort redogörelse om ledningsrättslagen och om innehållet i två skrivelser från Energiverket, ett yttrande från gatukontorets konstruktionsbyrå samt ett yttrande från grundläggningssektionen, fastighetskontoret, aktbilagor C-F. Den senare skrivelsen är föranledd av att fastighetsbildningsmyndigheten efter samråd har begärt bistånd om granskning av tunnarnas läge ur geologisk synpunkt och att kontrollåtgärder är väl anpassade med hänsyn till de eventuella skador som torde kunna uppstå. Sådana skador är, som upplysts i informationen, ej ersättningsgilla inom förrättningsens ram, då de ej kan förutses. Efter informationen framställs en hel del frågor från närvarande sakägare. Det framkommer bl.a. att några inte har erhållit det brev, som Energiverket skall ha skickat till berörda sakägare och i vilket brev Energiverket åtager sig att ersätta eventuella skador som uppstår på grund av tunnarnas utförande och nyttjande. Det utlovas vid sammanträdet att brev kommer att tillställas dessa sakägare. Vidare framföres från Energiverket att erfarenhetsvis har hittills tunnelarbeten för fjärrvärme medfört få skador på befintliga byggnader och anläggningar och att det är entreprenören, som har intresse av att utföra arbetet med omsorg eftersom denne i första hand blir ansvarig och betalningsskyldig.		

FASTIGHETSBILDNINGSMYNDIGHETEN

PROTOKOLL

Sida

2

Akkordlaga

PR 1

Datum

1977-12-16

Dnr

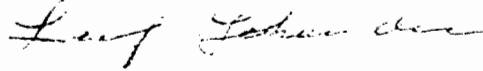
1:196/77

Nytt sammanträde

Förrättningslantmätaren framför att eventuella yrkanden i förrättningen bör helst lämnas före nästa sammanträde eftersom ledningsbeslut m.fl. beslut torde avges då.

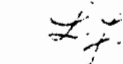
Det beslutas att kallelse till nästa sammanträde skall ske minst 14 dagar före sammanträdesdagen och ske genom försändelse i vanligt brev.

Vid protokollet

Protokollet uppsatt

1977-12-20

Leif Jehander

förrättningslantmätare

MN/Lqt/BE

1977-10-11

552.1

Kopior:

K-H Janerius IvS
K Lundin IvS
T Nyholm BYK
B Oknemark F
J Olsson ELPL

Fastighetsbildningsmyndigheten
i Stockholms Kommun
c/o Distriktsing. Leif Jehander
Stadsbyggnadskontoret
Fack
104 20 STOCKHOLM

Ledningstunnlar på
Södermalm. Kompletterande
uppgifter till ansökan
om förrättning enligt
ledningsrättslagen

Enligt överenskommelse vid vårt sammanträffande den 26.9.1977 lämnas följande kompletterande uppgifter till grund för ärendets prövning enligt 6 § ledningsrättslagen.

Föreliggande tunnelprojekt ingår i det förslag till "Värmeplan för Södermalm" som år 1974 antogs av Kommunfullmäktige, se sid 21 - 23 i bilagda utredning (Bih. nr 77 år 1974).

Projektet avser anläggande av ett antal bergtunnlar för hetvattenledningar, s.k. stamledningar med en största rördiameter av 800 mm. Möjligheterna att alternativt förlägga ledningarna i ytkulvertar i gatumark har undersökts. Det har dock visat sig vara mycket svårt eller på vissa avsnitt närmast omöjligt att till rimliga kostnader förlägga dessa grova ledningar i gatumark. Det disponibla utrymmet i gatorna är med hänsyn till befintliga vatten- och avloppsledningar m m på många ställen mycket begränsat och ger ej plats för ytterligare ledningar. Vad gäller passagen av Hammarbyleden kan rimligen endast tunnelförläggning av ledningarna komma ifråga.

Fastighetabildnings-
myndigheten i Stockholms
Kommun

Vid valet av förläggningssätt måste man även beakta driftsäkerhetsaspekterna samt ledningarnas åtkomlighet. Det är självklart av stort värde att de från driftsynpunkt mycket viktiga stamledningarna, är lätt åtkomliga för tillsyn, reparationer och underhåll. Ett eventuellt driftavbrott på en stamledning får givetvis mycket allvarligare konsekvenser än ett avbrott på en fördelnings- eller serviceledning. Tunnelförläggning av ledningarna är alltså även från driftsynpunkt att föredraga framför kulvertförläggning i gatumark,

Att anlägga stora ledningskulvertar i gatorna medför även mycket besvärande och långvariga trafikstörningar. För arbetenas utförande måste nämligen som regel stora gatu- ytor under lång tid hållas avspärrade för uppschaktningar, arbetsmaskiner, material etc. Detta får ofta till följd att framkomstmöjligheterna för biltrafiken försvåras eller förhindras helt och hållet.

Det är ofrånkomligt att det under tunneldrivningen kan uppstå buller, vibrationer och andra störningar för de kringboende men sådana temporära olägenheter förekommer även vid utförande av ledningskulvertar i gatorna. Mer än 20 års erfarenhet av tunnelbyggnadsarbeten inom energiverket pekar dock på att dessa arbeten normalt ej medför några större olägenheter för de boende invid arbetsområdet.

Avslutningsvis kan nämnas att även Göteborgs kommun under senare år har övergått till tunnelförläggning av sina huvudledningar för vatten- och energiförsörjningen.

Med hänvisning till vad ovan anförts bedöms fördelarna med tunnelförläggning av ledningarna från allmän och enskild

Fastighetsbildnings-
myndigheten i Stockholms
Kommun

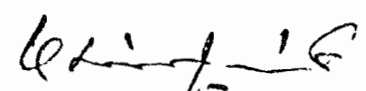
synpunkt överväga de nackdelar den medför.

Ledningsprojektet berör totalt över 140 fastigheter. Med hänsyn till projektets storlek föreslås därför att prövningen av ledningsrättsupplåtelsen delas upp på två skilda förrättningar. Den första förrättningen föreslås omfatta de delar av ledningen som avses att förläggas i huvudtunneln mellan Skinnarviksparken (pkt SM 284) och Högbergsgatan (kv Kejsaren nr 28) med tillhörande gren-tunnlar. Resterande del av ledningen föreslås ingå i en senare förrättning.

Om, så önskas står vi gärna till tjänst med ytterligare informationer i detta ärende.

Med vänlig hälsning
STOCKHOLMS ENERGIVERK
Byggnadsbyrån

Malte Nilsson

K Lindquist

Bil.: Värmeplan för Södermalm

MN/TNy/SE

1977-11-22

552.1

Kopia: K-H Janerius IvS
K Lundin IvS
T Nyholm BYK
K Lindquist BYP

Fastighetshbildningsmyndigheten
i Stockholms Kommun
c/o Distriktsing. Leif Jehander
Stadsbyggnadskontoret
Fack

104 20 STOCKHOLM

Ledningstunnlar på Södermalm
Kompletterande uppgifter till
ansökan om ledningsrätt

Refererande till vårt brev av 1977-10-11 och samtal underhand,
lämnas följande kompletterande uppgifter.

Kontroll av grundvattenytan

Ett omfattande program med grundvattenhål och avläsningsrutiner
har upprättats och avläsningar pågår. Programmet upprättades med
hjälp av utomstående expertis och underställdes Gatukontoret
och Fastighetskontoret. Dessas råd och synpunkter togs sedan in
i programmet.

Fastighetsbesiktning

Fastighetsbesiktning kommer att utföras i erforderlig utsträck-
ning omfattande dels förbesiktning före sprängningen och dels
efterbesiktning efter sprängningens slut. Besiktningen utföres
av opartisk besiktningsman.

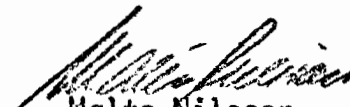
Vibrationsmätningar

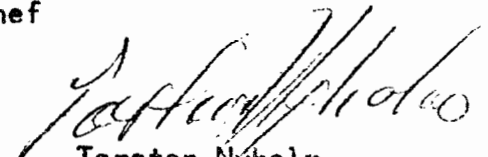
Vibrationer från sprängningarna kommer kontinuerligt att mätas.
Här gäller sprängningsinspektörens direktiv och anvisningar.
Tillåtna värden för fastigheter sättes av honom.

Fastighetsbildningsmyndigheten
i Stockholms KommunTätning av tunnlar mot vatteninläckning

Tekniken för tätning av tunnlar har på sista tiden avsevärt förbättrats genom ny teknisk utrustning och kemiska injekteringsmedel. Som grund för tätningsarbetena i tunnlar ligger Gatu-
kontorets anvisningar.

Med vänlig hälsning
STOCKHOLMS ENERGIVERK
Byggnadsbyrå

Malte Nilsson
Byggnadschef

Torsten Nyholm

Hellan Stockholms Energiwerk, här nedan kallat Energiverket, å ena sidan, samt Stockholms Televerke, här nedan kallat Televerket, å andra sidan, har denna dag träffats följande

REFERENSAVTAL

- § 1 Televerket medger Energiverket härigenom rätt att på de villkor som nedan anges och efter särskild överenskommelse från fall till fall, disponera utrymme i Televerkets befintliga ledningstunnlar för förläggning av elkablar. På motsvarande sätt äger Televerket rätt att disponera utrymme för förläggande av telekablar i Energiverkets befintliga ledningstunnlar.

Avtalet gäller ej tunnlar som ägas gemensamt av parterna eller för upplåtelse av kabelutrymme varom annan överenskommelse kan ha träffats.

- § 2 Innan tunnelutrymme får togas i anspråk skall skriftlig överenskommelse träffas om de närmare villkoren för upplåtelsen.

Sådan överenskommelse skall föregås av utredning om starkströmskab-larnas inverkan på telekablar i tunneln.

Visar utredningen att åtgärder är nödvändiga, t. ex för begränsning av störningar, skall dessa åtgärder bekostas av den part som önskar få utrymme upplåtet i den andra partens tunnel om inte annat överenskom-
mes.

Motsvarande gäller de störningsbegränsande åtgärder som blir erforderliga om störningar inträffar efter en tids drift och sedan av-
tal slutits.

- § 3 För kabelutrymme som upplåtes betalas till tunnelägaren ett engångs-
belopp om 30:- kr/ meter kabel räknat i prisnivå juli 1978 (Konsument-
prisindex med basår 1949 = 470). Angiven upplåtelskostnad avser en-
dast kablar med en yttre diameter större än eller lika med 30 mm.
Kostnaden för kablar mindre än 30 mm avgöres från fall till fall.
Beloppet skall erläggas senast en månad efter anfordran. Beloppets
storlek regleras i förhållande till vid tidpunkten senast kända
konsumentprisindex.

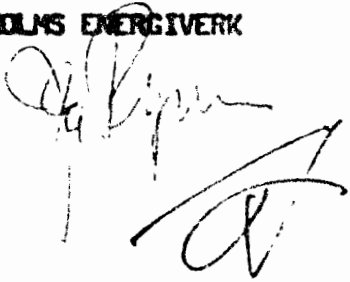
- § 4 Alla arbeten som hänförs till kablarnas förläggande, såsom erforderliga sprängnings-, borrarings- och inredningsarbeten samt arbeten med fastsättningsanordningar, kabelhyllor etc skall bekostas av ägaren till respektive kablar. Anläggningsarbeten skall bedrivas efter tidplan som utarbetas i samråd mellan parterna. Om part åtager sig att utföra eller på entreprenad låta utföra anläggningsarbeten för motpartens räkning skall ersättning utgå efter självkostnadspris.
- § 5 Besiktning av färdigställd anläggning utföres efter anläggningsarbetenas slutförande och skall ske i närvaro av representanter för parterna.
- § 6 Tillsyn, underhåll och drift av berörda tunnlar inkl belysning, ventilation, gångbanor, dörrar, luckor, låsning, larmsystem, dräneringsanordningar, telefoner m m utföres och bekostas av respektive tunnelägare. Allt underhåll av själva kablarna inkl tillhörande hyllor, konsoler o d bekostas av respektive kabelägare.
- Ägare till kablar för vilka tunnelutrymme upplåtits skall på egen bekostnad vidta de åtgärder med sina kablar, som erfordras, för underlättande av tunnelägarens arbeten i tunneln.
- § 7 Ingångarna till tunnelarna skall hållas låsta. Kontrahent skall tillse att utfärdade instruktioner för tillträde och arbete i tunnelarna respekteras av såväl egen som anlitad utomstående personal.
- § 8 Upplåtelse tiden är 15 år räknat från den dag skriftlig överenskommelse om upplåtelse träffats. Uppsägning skall ske senast fem år före upplåtelse tidens utgång. Sker ej uppsägning i rätt tid förlängs avtalet med fem år i sänder och med tre års uppsägningstid.
- § 9 Är tunnelägaren ur stånd att fullgöra sitt åtagande enligt överenskommelse med kabelägare till följd av hinder utan tunnelägarens rådhets befria tunnelägaren från sitt åtagande.
- Bliu nyttjanderätten obehövlig har kabelägaren ej rätt att återfordra någon utbetald ersättning. Vid sist angivet förhållande skall erforderliga tätnings- och igångsättningsarbeten föranledda av borttagandet av kablarna bekostas av kabelägaren.

§ 10 Tvister rörande detta avtal skall avgöras enligt lag om skiljeförlik.

Förestående avtal är upprättat i två exemplar, varav parterna tagit var sitt.

Stockholm den 79-08-15

STOCKHOLMS ENERGIVERK

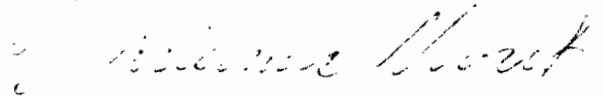

Bevittnas:

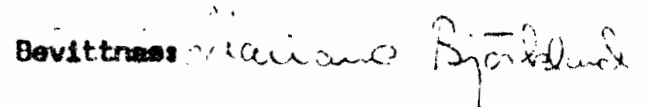

Stockholm den 79-05-09

STOCKHOLMS TELEOMRÅDE

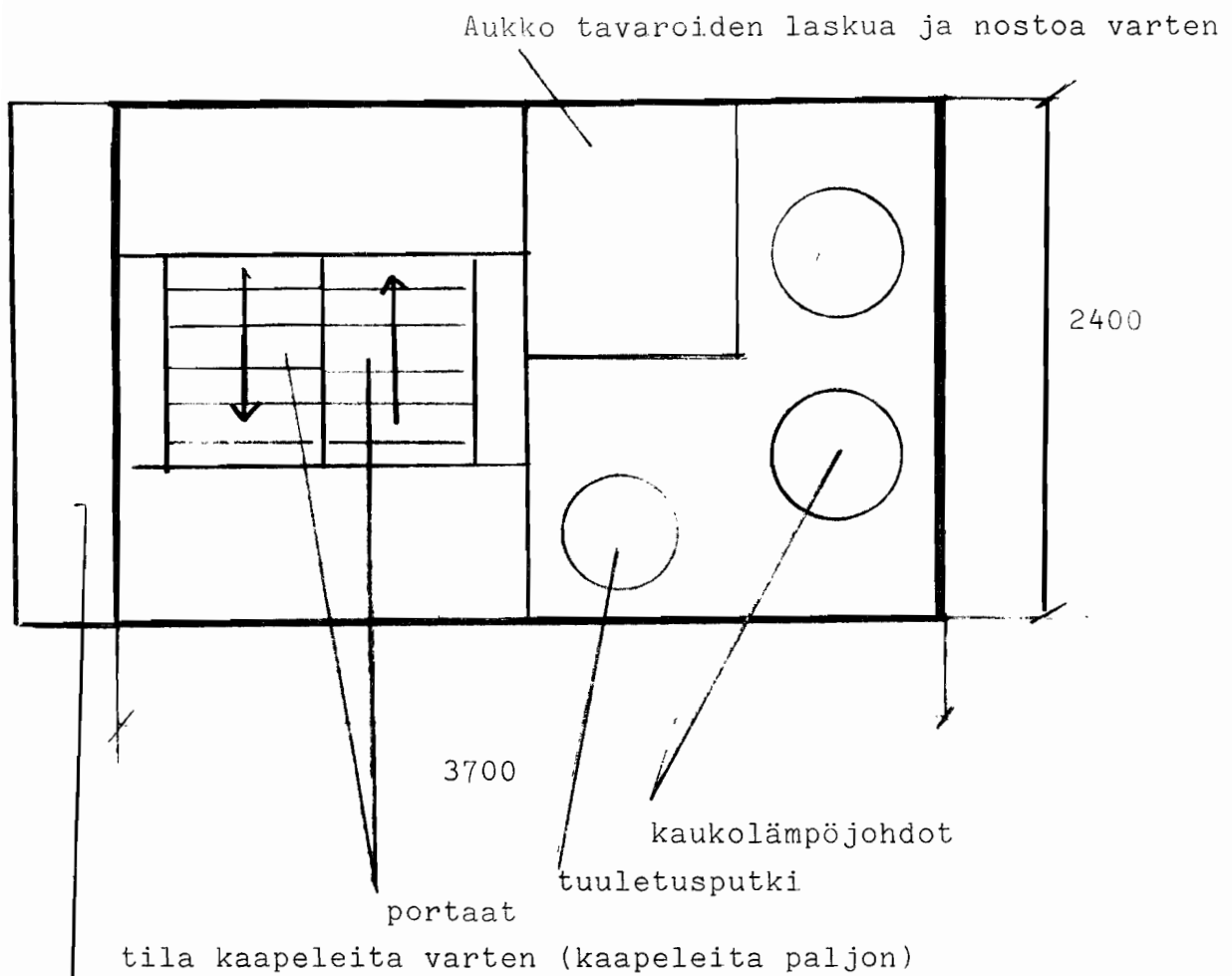

Bevittnas:

LIITE 9

KUILUN POIKKILEIKKAUS

NORM FÖR SKYDDSUTRUSTNING M M
I ENERGIVERKETS LEDNINGSTUNNLAR
fastställd av Miljö- och Hälso-
rådet 1976-11-30

1. Bakgrund och tillämpningsområde

Normen avser ledningstunnlar innehållande anläggningar för fjärrvärme, elenergi och eventuellt andra nyttigheter. På dylika anläggningar förekommer ofta tillsyns-, underhålls- och kompletteringsarbeten.

Normen är baserad på erfarenheter från befintliga tunnlar och det utvecklingsarbete som bedrivits för tunnlar i City och Akalla.

För tunnlar med färre nyttigheter modifieras normen efter nyttjandegraden.

2. In- och utpasseringskontroll

Samtliga luckor och dörrar förses med kontakt för öppningsindikering samt telefon i omedelbar anslutning till ingången. Anslag om anmälningsplikt skall finnas vid in- och utgång till tunnel.

3. Larmsystem

Tunnlar skall vara försedda med ett larmsystem till kontrollrum eller motsvarande. Givare (t ex larmknapp) placeras i räddningsdepå, andra centrala platser, tunnelförgrening, avgrening till schakt, dränagegrop el dyl samt dessutom i varje transport- och gångstråk. Avståndet mellan givare skall icke överstiga ca 300 m. Givarna skall om möjligt placeras så att de belyses av orienteringsbelysningen.

Larmknapp skall förses med optisk signal som möjliggör för mottagningscentralen att göra den skadade uppmärksam på att larmet har uppfattats. Larmknapp kan utom vid räddningsdepå ersättas av drifttelefon om sådan finns inom det föreslagna avståndet (300 m).

4. Räddningsdepåer

Viss räddningsutrustning sammanföres till "Räddningsdepåer". Dessa placeras på centrala platser såsom omlastningsplatser, tunnelförgreningar, grentunnel till schakt etc.

Räddningsdepå skall innehålla:

- förbandslåda
- sjukbår
- brandsläckare
- orienteringskarta
- telefon
- larmknapp
- bårvagn

Avståndet mellan räddningsdepåer bör ej överstiga 1 km.

5. Förbandsplats

Förbandsplats skall förses med förbandslåda, orienteringskarta och larmknapp.

"Förbandsplats" upprättas vid avgrening till schakt och motsvarande platser som ej förses med "Räddningsdepå".

6. Förbandslåda, sjukbår, bårvagn

Förbandslåda skall vara fast (ej flyttbar). Lådan "laddas" med plastpåsar med förbandsartiklar.

Bårvagn skall vara försedd med hjul för transport på rälsen.

Placering se "Räddningsdepå" och "Förbandsplats".

7. Brandsläckare

En brandsläckare uppställes vid varje "Räddningsdepå".

Utöver brandsläckarna vid räddningsdepåerna skall vid större arbeten såsom svetsning, kabelskarvning etc brandsläckare finnas vid varje arbetsplats.

8. Telefon

Telefon kan vara ansluten till verkets lokala telefonväxel. Flera apparater kan ha samma anknypningsnummer.

Telefonnummerförteckning över aktuella adressater skall finnas vid varje telefonapparat.

Telefon placeras vid "Räddningsdepå" och dessutom på andra lämpliga platser.

Telefonerna förses med optisk signal.

9. Orienteringsbelysning

Vid spänningsbortfall för den ordinarie belysningen skall ett reservbelysningssystem träda i funktion. Detta bör bestå av ett antal varandra oberoende ackumulatordrivna belysningsarmaturer. Armaturerna skall vara nätanslutna och ackumulatorkapaciteten bör räcka för minst en timmes drift.

Armaturerna placeras så att ljuset synes på långt håll, men också så att räddningsdepå och vägvisare belyses.

Placering:

- a) alla centrala platser
- b) vid avgrening till schakt
- c) mellan platser enligt a) och b) med sådant antal att från platsen för varje ljuskälla nästa ljuskällas sken kan uppfattas, dock med ett längsta avstånd av 150 m på raksträcka
- d) i schaktöverbyggnad

10. Skyltar

Skyltar skall finnas för

- a) allmän vägvisning
- b) närmaste utgång (nödutgång)
- c) markering av plats för "ej utgång", "bårvagn", "brandredskap", "förbandsplats", "räddningsdepå"
- d) uppmaning att använda hjälm och handlampa
- e) centrala platser och schakts benämning
- f) uppmaning om anmälningsplikt vid in- och utpassering

Skyltar skall ha tydlig och lättläst text och vara synligt placerade.

Skyltarna "Utgång" och "Nödutgång" bör vara innerbelysta eller genombelysta.

11. Orienteringskartor

För hjälp vid orientering i tunnlar uppsättes orienteringskartor. I komplicerade tunnelsystem uppsättes dessutom detaljkartor om så erfordras för att uppnå god läsbarhet.

12. Utgång vid tunneländpunkt

Utrymningsväg skall finnas vid varje tunneländpunkt. Vid kortare grentunnlar kan undantag medges då Miljö- och Hälso- rådet så finner skäligt.

13. Lejdare i schakt

Stigschakt skall försees med lutande lejdare med en maximal lutning av 81°. Undantag kan medgivas endast för sådan nödutgång, som ej utnyttjas för inspektion och/eller ledningsdragning.

14. Gångförbindelse mellan tunnelns olika kommunikationsutrymmen

I tunnel, som uppdelas i längsled av exempelvis fjärrvärmerör eller kabelstråk, så att två kommunikationsutrymmen bildas, uppsättes lejdare eller motsvarande anordning som tvärförbindelse mellan de båda kommunikationsutrymmena.

Avståndet mellan tvärförbindelser enligt ovan bör ej överstiga 300 m.

15. Plattform vid handmanövrerade ventiler

Vid handmanövrerade ventiler, som ej kan nås från befintligt plan, uppsättes plattform eller annan anordning för manövreringen.

16. Arbetsplan över vattenytan i dränagegrop

I stora dränagegropar med pumpmotorerna placerade på ett bjälklag över vattnet och pumparna nedsänkta i vattnet skall för pumparnas service ett arbetsplan placeras över vattenytan (sänkt).

Arbetsplanet skall nås medelst permanent lejdare.

Armatur skall finnas för arbetsplanets belysning.

17. Beläggning av gångstråk

Kommunikationsutrymmen avsedda för gående förflyttning samt gångstråk belägges med asfalt eller motsvarande.

18. Skyddsräcke

Skyddsräcke uppsättes omkring öppningar i bjälklag och på fria bjälklagskanter.

19. Toaletter

Fasta toaletter placeras på centrala platser, såsom pumpstationer och omlastningsplatser. Avståndet mellan toaletterna bör normalt ej överstiga 2 km.

För specifika arbeten användes transportabla toaletter som uppställs vid arbetsplatsen.

20. Reservförråd av handlampor och hjälmar

Handlampor och hjälmar förvaras i låst skåp som placeras innanför porten i varje bilnedfart. Materielen i dylikt skåp får utnyttjas endast i undantagsfall.

21. Reservförråd av glödlampor och säkringar

Sådant förråd upprättas på central plats, vanligen omlastningsplats. Minst ett förråd skall finnas för varje serviceområde. Därutöver skall, vid varje elcentral finnas säkringar i en särskild låda.

22. Soptunnor

Soptunnor (säck i säckställ) uppsättes på omlastningsplatserna. Tunnorna skall vara väl synliga och åtkomliga för tömning (byte).

SFS 1973: 1144 Ledningsrättslag;

Utkom från trycket den 7 januari 1974 utfärdad den 14 december 1973.

Kungl. Maj:t förordnar följande med riksdagen¹.

Inledande bestämmelser

1 § Enligt denna lag kan den som för ledning vill utnyttja utrymme inom fastighet få rätt därtill (ledningsrätt). Fråga om ledningsrätt prövas vid förrättning.

Ledningsrätt omfattar enligt vad som bestämmes vid förrättningen befogenhet att inom fastigheten vidtaga de åtgärder som behövs för att framdraga och begagna ledningen. På begäran av ledningens innehavare kan förordnas att ledningsrätt skall höra till dennes fastighet eller inskrivna tomträtt.

2 § Lagen gäller för ledningar av följande slag,

1. allmän teleledning samt annan allmän svagströmsledning för signalering, fjärrmanövrering, dataöverföring eller liknande ändamål,

2. elektrisk starkströmsledning för vilken koncession fordras eller som ingår i telekommunikationssystem,

3. vatten- eller avloppsledning som

a) ingår i allmän va-anläggning,

b) förser samhälle med vatten eller därifrån bortför avloppsvatten eller annan orenlighet,

c) gagnar näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller viss ort eller

d) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan,

4. ledning genom vilken fjärrvärme, olja, gas eller annan råvara eller produkt transporteras från produktionsställe, upplag eller lastplats och som

a) tillgodoser ett allmänt behov,

b) gagnar näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning av betydelse för riket eller viss ort eller

c) medför endast ringa intrång i jämförelse med nyttan.

Lagen gäller ej om utrymme för ledning kan upplåtas med stöd av anläggningslagen (1973: 1149).

3 § I ledning ingår sådana för dess ändamål erforderliga anordningar som transformatorer, pumpstationer och andra tillbehör.

4 § Den som innehar fastighet på grund av testamentariskt förordnande utan att äganderätten tillkommer någon anses vid lagens tillämpning som fastighetens ägare.

5 § Ledningsförrättning handlägges av fastighetsbildningsmyndighet.

Villkor för upplåtelse av ledningsrätt m. m.**SFS 1973: 1144**

6 § Ledningsrätt får ej upplåtas, om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den. Är ledningen förutsatt i fastställd generalplan, stadsplan, tomtindelning eller byggnadsplan, gäller nu angivna villkor endast om särskilda skäl föranleder det.

7 § Ledningsrätt får ej upplåtas i strid mot vad som av säkerhetsskäl är särskilt föreskrivet för ledningens framdragande.

8 § Upplåtelse av ledningsrätt inom område med fastställd generalplan eller med stadsplan, tomtindelning eller byggnadsplan skall stå i överensstämmelse med planen.

Gäller eljest särskilda bestämmelser för marks bebyggande eller användning, såsom regionplan, utomplansbestämmelser eller naturvårdsföreskrifter, skall ledningsrätt upplåtas så, att syftet med bestämmelserna ej motverkas.

Om särskilda skäl föreligger, får undantag från planen eller bestämmelserna medges av länsstyrelsen eller efter dess förordnande av byggnadsnämnden. Även utan sådant medgivande får mindre avvikelse ske från plan, om det är förenligt med planens syfte. Länsstyrelsen får medge undantag enligt första punkten från fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan endast om byggnadsnämnden tillstyrkt det.

Talan mot byggnadsnämnds beslut i fråga som avses i tredje stycket föres hos länsstyrelsen genom besvär. Talan får dock icke föras mot byggnadsnämnds beslut att vägra undantag från fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan. Mot länsstyrelsens beslut i fråga som avses i tredje stycket föres talan hos Kungl. Maj:t genom besvär.

9 § Har stadsplan eller byggnadsplan icke fastställts för visst område, får ledningsrätt ej upplåtas, om upplåtelsen skulle försvåra områdets ändamålsenliga användning, föranleda olämplig bebyggelse eller motverka lämplig planläggning av området.

10 § Ledningsrätt får ej upplåtas, om olägenhet av någon betydelse uppkommer för allmänt intresse.

Första stycket gäller icke när upplåtelsen är till övervägande nytta från allmän synpunkt.

11 § Vad som i koncessionsbeslut eller eljest av den som meddelar koncession föreskrivits om ledningens framdragande skall lända till efter rättelse utan hinder av 6—10 §§.

Skyldighet att avstå utrymme

12 § Mark eller annat utrymme för ledning får tagas i anspråk på fastighet, om det icke orsakar synnerligt men för fastigheten.

Även om synnerligt men uppkommer, är fastighet skyldig att avstå utrymme, om ledningen är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt

SFS 1973:1144

eller om ledningen enligt beslut av koncessionsmyndighet skall framdragas över fastigheten. Om ägaren begär det, skall fastigheten inlösas. Är olägenheten begränsad till viss del av fastigheten, skall endast den delen inlösas.

Ledningens innehavare är berättigad att lösa sådan fastighet eller del av fastighet som avses i andra stycket, om detta skulle medföra endast en ringa höjning av den ersättning som tillkommer fastighetsägaren och denne icke har ett beaktansvärt intresse av att behålla fastigheten eller fastighetsdelen. Vid bedömande av frågan om rätt till inlösen föreligger, skall kostnad för åtgärd som anges i 4 kap. 1 § andra stycket expropriationslagen (1972: 719) räknas in i ersättningen.

Bestämmelserna i 1 kap. 3 och 4 §§ expropriationslagen äger motsvarande tillämpning vid upplåtelse och inlösen enligt denna paragraf. Utan hinder av dessa bestämmelser kan dock särskild rätt som tillkommer staten och ej utgör vägrätt rubbas. Vidare får förordnas att rätten till utrymme för ledningen skall ha företräde framför särskild rätt som tillskapats genom expropriation eller annat tvångsförvärv eller vid fastighetsbildning eller på liknande sätt, dock ej om den särskilda rätten utgör vägrätt.

Ersättning för utrymme m. m.

13 § I fråga om ersättning för upplåtelse och inlösen enligt 12 § äger 4 kap. expropriationslagen (1972: 719) motsvarande tillämpning. 4 kap. 3 § expropriationslagen skall härvid tillämpas i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det ledningsförrättningen påkallades.

Är innehavare av rättighet, som minskar fastighets värde, berättigad till ersättning, skall det värde som tillgodoräknas fastighetens ägare minskas med belopp motsvarande den värdeminskning som rättigheten inneburit. Om det värde som skall tillgodoräknas fastighetens ägare ej kan minskas utan att skada uppkommer för innehavare av fordran med bättre rätt, minskas i stället ersättningen till rättighetshavaren med motsvarande belopp.

Överenskommelser mellan sakägare m. m.

14 § Avsteg får göras från 6 §, såvitt den innebär skydd för enskilt intresse, och från 12 § första stycket eller 13 §, om de fastighetsägare och andra sakägare vilkas rätt beröres medger det.

Svarar fastighet för fordran, får avsteg från 13 § med stöd av ägarens samtycke ske endast om även fordringens innehavare medger det. Besväras fastigheten av gemensam inteckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrives för relaxation. Medgivande av rättsägare behövs ej, om upplåtelsen är väsentligen utan betydelse för honom.

Förrättning

15 § Ledningsrättsfråga upptages efter ansökan. Har vid fastighetsreglering förordnats att ledningsrättsfråga skall prövas enligt denna lag, får frågan dock upptagas utan ansökan.

SFS 1973: 1144

Ledningsrättsfråga får prövas gemensamt med fastighetsbildningsåtgärd vid en förrättning. Sådan gemensam förrättning får åter delas upp på skilda förrättningar.

Är ledningen av större omfattning får, om det finnes lämpligt, prövningen av ledningsrättsfråga uppdelas på skilda förrättningar, envar avseende viss sträcka av ledningen.

16 § I fråga om förrättning enligt denna lag äger 4 kap. 1—24, 27—35, 37—40 och 42 §§ fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning.

Avser förrättning endast att inskrivet servitut eller inskriven nyttjanderätt avseende rätt att framdraga och bibehålla ledning skall förändras till ledningsrätt, skall dock sammanträde med sakägarna hållas bara om särskilda skäl talar för det. Vid sådan förrättning behöver ärendet ej hänskjutas till byggnadsnämnden enligt 21 §.

Vid förrättning som avses i andra stycket får inskrivet servitut avseende rätt att framdraga och bibehålla ledning, som utgör tillbehör till annan fastighet eller annan inskriven tomträtt än den där ledningen finns, förändras till ledningsrätt endast om därvid förordnas att ledningsrätten skall höra till den fastighet eller tomträtt till vilken ledningen hör.

Svarar fastighet för fordran, får inskrivet servitut eller inskriven nyttjanderätt förändras till ledningsrätt endast om sådana medgivanden som avses i 14 § andra stycket föreligger. Medgivande av rättsägare behövs dock ej, om förändringen är väsentligen utan betydelse för honom.

17 § Avser förrättning ledning för vilken koncession fordras men ännu ej erhållits, får förrättningen inledas, om den som har att meddela koncession medger det.

18 § Innehavare av särskild rätt till fastighet, som inlöses eller eljest tages i anspråk för ledningsändamål, är sakägare vid förrättningen, om hans rätt beröres.

19 § Fastighetsbildningsmyndigheten skall utreda förutsättningarna för upplåtelse av ledningsrätt och ombesörja behövliga tekniska arbeten och värderingar. Härvid bör rådplägnings ske med sakägarna. Vid behov skall samråd ske med de myndigheter som beröres av upplåtelsen.

20 § Uppkommer fråga om inlösen, äger 8 kap. 7 § första och andra styckena fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning.

21 § Avser förrättningen ledning som kräver byggnadslov eller som rör område med stadsplan eller byggnadsplan eller anser byggnadsnämnden vid samråd enligt 19 § att upplåtelsens tillåtlighet enligt 9 § kan sättas i fråga och föreligger från andra synpunkter än som avses i 8—10 §§ förutsättningar för att medge upplåtelsen, skall fastighetsbildningsmyndigheten hänskjuta ärendet till byggnadsnämnden för prövning. Har ledningens sträckning fastställts av koncessionsmyndighet, skall sådant hänskjutande dock ej ske.

Finner nämnden hinder enligt 8—10 §§ ej möta mot upplåtelsen, skall nämnden lämna medgivande till upplåtelsen.

2379

SFS 1973: 1144

Talan mot beslut varigenom byggnadsnämnden vägrat medgivande till upplåtelsen eller gjort sådant medgivande beroende av villkor föres hos länsstyrelsen genom besvär. Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos Kungl. Maj:t genom besvär.

Beslut av byggnadsnämnden eller högre instans varigenom medgivande till upplåtelsen vägrats eller gjorts beroende av villkor är bindande för fastighetsbildningsmyndigheten.

22 § Om hinder icke möter mot upplåtelsen, skall fastighetsbildningsmyndigheten meddela ledningsbeslut.

I ledningsbeslut anges

1. ledningens ändamål och huvudsakliga beskaflenhet,
2. utrymme som upplåtes för ledningen,
3. fastighet eller del därav som inlöses,
4. bestämmelser som avses i 1 § andra stycket,
5. den tid inom vilken ledningen skall vara utförd,
6. övriga föreskrifter rörande ledningen som med hänsyn till förhållandena finnes påkallade.

Prövas ledningsrättsfråga gemensamt med fastighetsbildningsåtgärd vid en förrättning, får ledningsbeslutet upptagas i fastighetsbildningsbeslutet.

23 § Om det är lämpligt, får ledningsbeslut meddelas utan hinder av att tekniska arbeten och värderingar ej utförts. Under samma förutsättning får ledningsbeslut meddelas särskilt beträffande viss sträcka av ledningen.

24 § Tillträde av utrymme som tagits i anspråk eller av mark som inlösts sker vid den tidpunkt som fastighetsbildningsmyndigheten bestämmer. Innan tillträde sker, skall ledningsbeslutet ha vunnit laga kraft och ersättning enligt 13 § ha betalats.

25 § Utan hinder av att ersättning enligt 13 § ej betalats får tillträde ske, om berörda sakägare medger det. Även utan medgivande får tillträde ske, sedan fastighetsbildningsmyndigheten bestämt förskott på den ersättning som slutligen fastställs och detta betalats. Är det uppenbart att förskottet skulle uppgå till endast obetydligt belopp, kan fastighetsbildningsmyndigheten föreskriva att tillträde får ske utan att förskott betalas.

I beslut om förskott skall anges den tid inom vilken förskott, som utgör villkor för tillträde, skall ha betalats. Har betalning ej skett inom utsatt tid, får tillträde ej ske förrän ersättning enligt 13 § har betalats.

Även sedan tillträde har skett kan fastighetsbildningsmyndigheten på begäran av sakägare bestämma att förskott skall utgå.

Har förskott bestämts enligt denna paragraf, får den slutliga ersättningen ej bestämmas till lägre belopp än förskottet. Detta gäller dock endast om tillträde har skett eller förskottet ändå har betalats.

26 § Förrättning som påbörjats enligt förordnande vid fastighetsreglering skall inställas, om regleringsförrättningen inställs. Förrättningen skall dock fortsättas, om sakägare som fört talan vid förrättningen och som kunnat ansöka om denna begär det. Underrättas sakägarna om regleringsförrättningens inställande vid sammanträde, skall begäran fram-

ställas vid sammanträdet. I annat fall skall begäran framställas inom tid som fastighetsbildningsmyndigheten föreskriver.

SFS 1973: 1144

27 § Ledningens innehavare skall svara för förrättningskostnaderna i den mån ej annat följer vid en motsvarande tillämpning av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken.

Har ledningsrättsfråga upptagits utan ansökan eller, i fall som avses i 33 §, på ansökan av annan sakägare än ledningens innehavare, skall förrättningskostnaderna fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. Avser förrättningen endast att inskrivet servitut eller inskriven nyttjanderätt avseende rätt att framdraga och bibehålla ledning skall förändras till ledningsrätt, skall ledningens innehavare dock svara för förrättningskostnaderna enligt bestämmelserna i första stycket.

Handlägges ledningsrättsfråga gemensamt med fastighetsbildningsåtgärd vid en förrättning, skall kostnader som är gemensamma för skilda åtgärder fördelas på dessa efter vad som är skäligt.

Till förrättningskostnader hänföres taxavgift, ersättning till sakkunnig, utgift för hantlangning som ej ingår i taxavgiften samt ersättning för sådan skada som avses i 4 kap. 38 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970: 988).

Domstolsprövning

28 § I fråga om fullföljd av talan mot beslut eller åtgärd av fastighetsbildningsmyndigheten enligt denna lag äger 15 kap. 1—8, 10 och 11 §§ fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning. Bestämmelserna om fastighetsbildningsbeslut skall därvid tillämpas på ledningsbeslut.

29 § Bestämmelserna i 16—18 kap. fastighetsbildningslagen (1970: 988) om rättegången i fastighetsbildningsmål äger motsvarande tillämpning på mål som fullföljts enligt 28 §. I fråga om rättegångskostnad i ledningsrättsmål skall därvid tillämpas vad som enligt 16 kap. 14 §, 17 kap. 3 § och 18 kap. 2 § fastighetsbildningslagen gäller i mål om inlösenersättning. Rör talan förrättning som avses i 33 § tillämpas dock vad som enligt nämnda paragrafer i fastighetsbildningslagen gäller för fastighetsbildningsmål i allmänhet.

Verkställighet m. m.

30 § Ersättning enligt 13 eller 33 § skall erläggas inom tre månader efter det att ersättningsbeslutet vunnit laga kraft. I den mån ersättningen betalas efter utgången av denna frist eller, om tillträde har skett dessförinnan, efter tillträdet, skall dessutom utges sex procent årlig ränta på ersättningen, i det förra fallet från fristens utgång och i det senare fallet från den dag då tillträdet skedde.

I fråga om ersättning som avses i 13 § och förskott enligt 25 § äger 5 kap. 16 § fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning.

31 § Har inom ett år efter det att ersättningsbeslutet vunnit laga kraft ersättning enligt 13 § ej till fullo erlagts i föreskriven ordning och ej

2381

SFS 1973: 1144

heller någon som i beslutet tillerkänts sådan ersättning begärt verkställighet av beslutet i denna del, är ledningsbeslutet förfallet. Ledningsbeslutet är även förfallet, om ledningen ej kommit till stånd inom den tid som bestämts i beslutet.

Skall enligt ledningsbeslutet fastighet eller del därav inlösas, gäller beslutet i denna del utan hinder av bestämmelserna i första stycket.

Om särskilda skäl föreligger, får fastighetsbildningsmyndigheten besluta om förlängning av tid som anges i första stycket.

Ersättning som betalats får ej återkrävas på grund av att ledningsbeslutet förfallit enligt denna paragraf.

32 § Uppgift om förrättning enligt denna lag införes i fastighetsregistret snarast möjligt sedan förrättningen avslutats och denna eller, om besvär anförts, domstolens avgörande vunnit laga kraft. Har förrättningsbeslut förfallit eller av annan anledning upphört att gälla, skall även detta antecknas.

Verkan av ändrade förhållanden m. m.

33 § Inträder, sedan ledningsrättsfråga slutligt avgjorts, ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på frågan, kan denna prövas vid ny förrättning. Därvid kan ledningsrätt ändras, upphävas och, om det sker med anledning av upphävandet, upplåtas. Avser förrättningen ledning för vilken koncession meddelats äger 17 § motsvarande tillämpning.

Ledningens innehavare är berättigad till ersättning för skada som åsamkas honom på grund av åtgärd enligt första stycket. Kostnaderna härför fördelas mellan övriga sakägare efter vad som finnes skäligt med hänsyn främst till den nytta varje sakägare har av åtgärden. Har förordnats att ledningsrätten skall höra till fastighet eller inskriven tomt-rätt, äger 5 kap. 16 § fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning i fråga om ersättningen, såvida åtgärden medför värde-minskning för fastigheten eller tomt-rätten.

34 § Har ej förordnats att ledningsrätt skall höra till viss fastighet eller till inskriven tomt-rätt, kan sådant förordnande på begäran av ledningens innehavare meddelas vid ny förrättning. Förordnande kan upphävas eller ändras vid ny förrättning om alla borgenärer som har fordran förenad med panträtt i fastigheten eller tomt-rätten medger det.

Vid förrättning enligt första stycket behöver sakägarna ej höras.

35 § Överlåtelse av ledning, för vilken ledningsrätt upplåtits, är giltig endast om överlåtelsen omfattar även ledningsrätten. Vad nu sagts gäller dock ej om ledningen överlåtits för att borttagas.

Överlättes ledningsrätt utan att den därmed avsedda ledningen samtidigt överlättes, är överlåtelsen giltig endast om ledningen ännu ej byggts eller om den borttagits.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.

Den som innehar fastighet under ständig besittningsrätt eller med fideikommissrätt skall vid tillämpningen av denna lag anses som fastighetens ägare.

Vad som enligt denna lag gäller för det fall att fastighet svarar för fordran skall tillämpas även när fastighet besväras av rätt till avkomst eller annan förmån.

SFS 1973:1144

Bestämmelserna i denna lag om byggnadsplan äger motsvarande tillämpning på avstyckningsplan.

Bestämmelserna i 13 § om tillämpning av 4 kap. 3 § expropriationslagen (1972: 719) gäller ej värdeökning som inträffat före utgången av juni 1971.

CARL GUSTAF

CARL LIDBOM
(Justitiedepartementet)

JOHTO-OIKEUSLAKI

annettu 14. päivänä joulukuuta 1973.

YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

1 §.

Tämän lain mukaan voidaan henkilölle, joka haluaa kiinteistössä käyttää tilaa johdoille, myöntää oikeus siihen (johto-oikeus). Johto-oikeusasioista päätetään toimituksessa.

Johto-oikeus käsittää toimituksessa määrättävän valtuuden suorittaa kiinteistössä johdon rakentamiseen ja käyttöön tarvittavat toimenpiteet. Johdon haltijan pyynnöstä voidaan johto-oikeus määrätä kuuluvaksi hänen kiinteistöönsä tai rekisteröityyn tonttioikeuteensa.

2 §.

Laki koskee seuraavanlaisia johtoja:

1. Yleisiä puhelinjohtoja sekä muita yleisiä viestitykseen, kauko-ohjaukseen, tietojensiirtoon tai muihin vastaaviin tarkoituksiin käytettäviä heikkovirtajohtoja.
2. Luvanvaraisia tai telekommunikaatiojärjestelmään sisältyviä vahvavirtajohtoja.
3. Vesi- tai viemärijohtoja, jotka
 - a. kuuluvat yleiseen vesi- ja viemärilaitokseen
 - b. johtavat yhdyskuntaan vettä tai poistavat sieltä viemäriveresiä tai muuta epäpuhtautta
 - c. hyödyttävät valtakunnallisesti tai paikallisesti tärkeitä elinkeinotoimintaa tai liikennelaitosta
 - d. aiheuttavat vähäistä rasitusta hyötyyn nähden.
4. Johtoja, joita pitkin kaukolämpöä, öljyä, kaasua tai muita raaka-aineita tai tuotteita kuljetetaan tuotantopaikalta, varastosta tai lastauspaikalta ja jotka
 - a. tyydyttävät yleisen tarpeen
 - b. hyödyttävät valtakunnallisesti tai paikallisesti tärkeitä elinkeinotoimintaa tai liikennelaitosta
 - c. aiheuttavat vähäistä rasitusta hyötyyn nähden.

Lakia ei sovelleta, jos johtotilaa voidaan luovuttaa laitoslain turvin.

3 §.

Johtoon lasketaan kuuluvaan mukaan sen tarkoitukseen välttämättömiä laitteita, kuten muuntamoja, pumppaamoja ja muita tarvikkeita.

- 4 §. Henkilö , joka testamentin määräyksen nojalla pitää hallussaan kiinteistöä omistusoikeuden ollessa määräämätön, katsotaan lakia sovellettaessa kiinteistön omistajaksi.
- 5 §. Johtotoimitusta käsittelee kiinteistömuodotusviranomainen.

JOHTO-OIKEUDEN LUOVUTUSEHDOT YM.

- 6 §. Johto-oikeutta ei saa luovuttaa, mikäli tarkoitusta voidaan hyvin tyydyttää muulla tavoin tai jos luovutuksesta syntyneet haitat yleiseltä tai yksityiseltä kannalta ylittävät sen kautta saavutettavan hyödyn. Jos johdon rakentamista on edellytetty vahvistetussa yleiskaavassa, asemakaavassa, tonttijaossa tai rakennuskaavassa, allamainitut ehdot ovat voimassa vain erityisten syiden niin vaatiessa.
- 7 §. Johto-oikeutta ei saa luovuttaa vastoin turvallisuusyistä annettuja, johdon rakentamista koskevia määräyksiä.
- 8 §. Johto-oikeuden luovutuksen alueella, jolla on voimassa vahvistettu yleiskaava, tai asemakaava, tonttijako tai rakennuskaava, tulee tapahtua kaavan mukaisesti.
- Jos muutoin on voimassa maan rakentamista tai käyttöä koskevia erillisiä määräyksiä, kuten seutukaava, kaavan takaisia määräyksiä tai luonnonsuojelumääräyksiä, on johto-oikeus luovutettava määräysten tarkoitusten puitteissa.
- Lääninhallitus tai tämän määräämänä rakennuslautakunta saa erityisistä syistä myöntää poikkeuksia kaavasta tai määräyksistä. Myös ilman tällaista myönnytystä voidaan tehdä pieniä poikkeamia kaavasta, jos tämä soveltuu kaavan tarkoitukseen. Lääninhallitus voi ensimmäisen kohdan mukaan myöntää poikkeuksia vahvistetusta yleiskaavasta, asemakaavasta tai rakennuskaavasta vain jos rakennuslautakunta on puoltanut sitä.
- Kannetta rakennuslautakunnan päätöstä vastaan kolmannessa kappaleessa tarkoitettussa asiassa ajetaan lääninhallitukselle jätettävällä valituksella. Kannetta ei kuitenkaan saa ajaa rakennuslautakunnan päätöksestä olla myöntämättä poikkeusta vahvistetusta yleiskaavasta, asema-

kaavasta tai rakennuskaavasta. Kannetta lääninhallituksen päätöstä vastaan kolmannessa kappaleessa tarkoitettussa asiassa ajetaan hänen kunnikaalliselle majesteetilleen jätettävällä valituksella.

9 §.

Mikäli alueelle ei ole vahvistettu asemakaavaa tai rakennuskaavaa, johto-oikeutta ei saa luovuttaa, jos luovutus vaikeuttaisi alueen tarkoituksenmukaista käyttöä, aiheuttaisi sopimaton rakentamista tai estäisi alueen kaavoitusta.

10 §.

Johto-oikeutta ei saa luovuttaa, jos tästä syntyy yleisen edun vastaista haittaa.

Ensimmäistä kappaletta ei sovelleta, kun luovutus on yleiseltä kannalta hyödyksi.

11 §.

Mitä lupapäätöksessä tai muuten luvan myöntäjän taholta on säädetty johdon rakentamisesta on noudatettava 6 - 10 §:n estämättä.

TILANLUOVUTUSVELVOLLISUUS

12 §.

Maata tai muuta tilaa voidaan kiinteistöllä käyttää johtoja varten, mikäli tämä ei aiheuta erityistä haittaa kiinteistölle.

Vaikkakin erityistä haittaa syntyisi, on kiinteistö velvollinen luovuttamaan tilaa, jos johdolla on olennainen merkitys yleiseltä kannalta tai jos johto lupaviranomaisen päätöksen mukaan vedetään kiinteistön yli. Jos omistaja niin pyytää, on kiinteistö lunastettava. Mikäli haitta rajoittuu kiinteistön osaan, ainoastaan tämä osa tulee lunastaa.

Johdon haltijalla on oikeus lunastaa toisessa kappaleessa tarkoitettu kiinteistö tai kiinteistön osa, jos lunastus aiheuttaisi ainoastaan pienen korotuksen kiinteistönomistajalle maksettavaan korvaukseen ja jos hänellä ei ole huomattavaa etua kiinteistön tai kiinteistön osan jäämisestä hänen omistukseensa. Arvioitaessa lunastusoikeutta pakkolunastuslain 4 luvun 1 §:n toisessa kappaleessa mainitun toimenpiteen kustannukset tulee sisällyttää korvaukseen.

Pakkolunastuslain 1 luvun 3 ja 4 §:n määräyksiä sovelletaan vastaavasti tämän pykälän mukaisissa luovutuksissa ja lunastuksissa. Näiden määräysten estämättä voidaan kuitenkin rikkoa valtiolle kuuluva erityisoikeus, joka ei

ole tieoikeus. Lisäksi voidaan määrätä, että johtotilaoikeudella tulee olla etuoikeus pakkolunastusoikeudella tai muulla pakkotoimenpiteellä tai kiinteistönmuodostuksessa tai muulla tavalla saavutettua erityisoikeutta, ei kuitenkaan jos tämä erityisoikeus on tieoikeus.

TILAKORVAUS YM.

13 §.

Luovutuksesta ja lunastuksesta 12 §:n mukaisesti sovelletaan vastaavasti pakkolunastuslain 4 lukua. Pakkolunastuslain 4 luvun 3 §:ä tulee tällöin soveltaa arvonnalisäyksestä, joka on tapahtunut sen päivän jälkeen, joka oli kymmenen vuotta ennen sitä päivää, jolloin johtotoimitusta vaadittiin.

Jos kiinteistön arvoa vähentävän oikeuden haltijalla on oikeus korvaukseen, tulee kiinteistön omistajalle hyväksi laskettava arvo vähentää oikeuden aiheuttamaa arvonnävähennystä vastaavalla määrällä. Jos kiinteistön omistajalle hyväksi laskettavaa arvoa ei voida vähentää ilman vahingon syntymistä parempaa oikeutta nauttivalle velkojalle, oikeuden haltijan korvaus vähennetään sen asemesta vastaavalla määrällä.

ASIANOSAISTEN SOPIMUKSET YM.

14 §.

6 §:stä voidaan poiketa, jos tämä merkitsee yksityisen edun turvaamista, ja 12 §:n ensimmäisestä kappaleesta tai 13 §:stä, jos kiinteistön omistajat ja muut asianosaiset, joiden oikeutta asia koskee, sen sallivat.

Jos kiinteistöllä on saatavia, 13 §:stä voidaan poiketa omistajan luvalla vain, mikäli myös velkoja sen sallii. Jos kiinteistöä rasittaa yhteinen kiinnitys, vaaditaan lisäksi maakaren 22 luvun 11 §:ssä luopumisesta säädettyjä kiinteistönomistajien ja velkojien myönnytyksiä. Oikeudenomistajan myönnytystä ei tarvita, mikäli luovutus olennaisesti on hänelle merkityksetön.

TOIMITUS

15 §.

Johto-oikeusasia otetaan käsiteltäväksi anomuksesta. Mikäli kiinteistöjärjestelyssä on määrätty johto-oikeusasia tutkittavaksi tämän lain mukaan, saadaan asia kuitenkin ottaa käsiteltäväksi ilman anomusta.

Johto-oikeusasia saadaan tutkia yhdessä kiinteistönmuodostumistoimenpiteiden kanssa toimituksessa. Tällainen yhteinen toimitus taas saadaan jakaa eri toimituksiksi.

Jos johto on pitkä saadaan, mikäli katsotaan sopivaksi, johto-oikeusasian tutkiminen jakaa eri toimituksille, joista jokainen koskee tiettyä johdon osaa.

16 §.

Tämän lain mukaiseen toimitukseen on sovellettava vastaavasti kiinteistönmuodostumislain 4 luvun 1 - 24, 27 - 35, 37 - 40 ja 42 §:ä.

Mikäli toimituksen tarkoituksena on ainoastaan johdon rakentamis- ja pitämisoikeutta koskevan, rekisteröidyn rasitteen tai käyttöoikeuden muuttaminen johto-oikeudeksi, pidetään kuitenkin kokous asianosaisten kanssa ainoastaan erityisistä syistä. Sellaisessa toimituksessa asiaa ei tarvitse lähettää rakennuslautakunnan käsiteltäväksi 21 §:n mukaisesti.

Toisessa kappaleessa tarkoitettussa toimituksessa saadaan muuhun kiinteistöön tai muuhun rekisteröityyn tonttioikeuteen kuin siihen, missä johto sijaitsee, kuuluvan johdon rakentamis- ja pitämisoikeutta koskeva, rekisteröity rasite muuttaa johto-oikeudeksi ainoastaan, jos silloin määrätään johto-oikeus kuuluvaksi sille kiinteistölle tai tonttioikeudelle, johon johto kuuluu.

Mikäli kiinteistö vastaa saamisesta, saadaan rekisteröity rasite tai käyttöoikeus muuttaa johto-oikeudeksi ainoastaan, jos 14 §:n toisessa kappaleessa tarkoitettut suostumukset on saatu. Oikeudenhaltijan suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos muutoksella ei ole oleellista merkitystä hänelle.

17 §.

Mikäli toimitus koskee johtoa, johon tarvitaan lupa, mutta johon lupaa ei vielä ole saatu, saadaan toimitus aloittaa jos se, jolle luvan myöntäminen kuuluu, tähän suostuu.

18 §.

Henkilö, jolla on erityinen oikeus kiinteistöön, joka lunastetaan tai muutoin käytetään johtotarkoituksiin, on asianosainen toimituksessa, jos se koskee hänen oikeuttaan.

19 §.

Kiinteistönmuodostumisviranomaisen on selvitettävä johto-oikeuden luovutuksen edellytykset ja huolehdittava tarvittavista teknisistä töis-

tä ja arvioinneista. Tällöin on neuvoteltava asianosaisten kanssa. Tarvittaessa on neuvoteltava niiden viranomaisten kanssa, joita luovutus koskee.

20 §. Jos lunastus tulee ajankohtaiseksi, on kiinteistönmuodostuslain 8 luvun 7 §:n ensimmäistä ja toista kappaletta sovellettava vastaavasti.

21 §. Jos toimitus koskee johtoa, joka vaatii rakennusluvan tai joka koskee aluetta, jolla on asemakaava tai rakennuskaava, tai jos rakennuslautakunta 19 §:ssä tarkoitetuissa neuvotteluissa katsoo, että 9 §:n mukainen luovutuksen luvallisuus voidaan asettaa kyseenalaiseksi, ja jos muista kuin 8 - 10 §:ssä tarkoitetuista näkökulmista on luovutuksen myöntämisen edellytyksiä, kiinteistönmuodostusviranomaisen on lähetettävä asia rakennuslautakunnan tutkittavaksi.

Mikäli toimilupaviranomainen on vahvistanut johdon linjauksen, asiaa ei kuitenkaan lähetetä rakennuslautakunnan tutkittavaksi.

Jos lautakunta katsoo, ettei ole 8 - 10 §:n mukaisia esteitä luovutukselle, lautakunnan on annettava suostumuksensa luovutukseen.

Kannetta sellaista päätöstä vastaan, jolla rakennuslautakunta on kieltäytynyt antamasta suostumustaan luovutukseen tai antanut suostumuksensa ehdollisena, ajetaan lääninhallitukselle jätettävällä valituksella. Kannetta lääninhallituksen päätöstä vastaan ajetaan hänen kuninkaalliselle majesteetilleen jätettävällä valituksella.

Rakennuslautakunnan tai sitä korkeamman hallintoasteen päätös, jolla luovutukseen on kieltäydytty antamasta suostumusta tai jolla suostumus on annettu ehdollisena, on sitova kiinteistönmuodostusviranomaiselle.

22 §. Jos esteitä luovutukselle ei ole, kiinteistönmuodostusviranomaisen on annettava johtoa koskeva päätös.

Päätöksessä mainitaan

- 1 johdon tarkoitus ja pääasiallinen laatu,
- 2 johtoa varten luovutettava tila
- 3 lunastettava kiinteistö tai kiinteistön osa,
- 4 1 §:n toisessa kappaleessa tarkoitettut määräykset,
- 5 aika, jolloin johdon on oltava valmis,
- 6 muut johtoa koskevat ohjeet, joita olosuhteet huomioon ottaen pidetään aiheellisina.

Jos johto-oikeusasiaa tutkitaan yhdessä kiinteistönmuodostustoimenpiteen kanssa toimituksessa, saadaan johtoa koskeva päätös sisällyttää kiinteistön muodostuspäätökseen.

23 §.

Jos katsotaan sopivaksi, saadaan johtoa koskeva päätös antaa sen estämättä, että teknisiä töitä ja arviointeja ei ole suoritettu. Samalla edellytyksellä saadaan johtoa koskeva päätös antaa erikseen tietystä johdon osasta.

24 §.

Käyttöön otetun tilan tai lunastetun maan haltuunotto tapahtuu kiinteistönmuodostusviranomaisen määräämänä ajankohtana. Ennen kuin haltuunotto tapahtuu, johtoa koskevan päätöksen on oltava lainvoimainen ja 13 §:n mukainen korvaus maksettu.

25 §.

Sen estämättä, että 13 §:n mukaista korvausta ei ole maksettu, haltuunotto saa tapahtua jos asianosaiset siihen suostuvat. Haltuunotto saa tapahtua myös ilman suostumusta sen jälkeen, kun kiinteistönmuodostusviranomaisen on määrännyt lopullisesti vahvistettavan korvauksen ennakon ja tämä on maksettu. Jos on ilmeistä, että ennakko olisi määrältään vähäinen, kiinteistönmuodostusviranomaisen voi määrätä, että haltuunotto saa tapahtua ennakkoa maksamatta.

Ennakkoa koskevaan päätökseen on merkittävä aika, jolloin haltuunoton ehtona olevan ennakon on oltava maksettu. Jos maksua ei ole suoritettu määräajan kuluessa, haltuunotto ei saa tapahtua ennen kuin 13 §:n mukainen korvaus on maksettu.

Kiinteistönmuodostusviranomaisen voi myös haltuunoton tapahduttua asianosaisen pyynnöstä määrätä ennakon maksettavaksi.

Jos ennakko on määrätty tämän pykälän mukaan, lopullista korvausta ei saada määrätä ennakkoa pienemmäksi. Tämä pätee kuitenkin vain, jos haltuunotto on tapahtunut tai ennakko kuitenkin on maksettu.

26 §.

Kiinteistöjärjestelyssä esitetystä määräyksestä aloitettu toimitus on peruutettava, jos järjestelytoimitus peruutetaan. Toimitusta on kuitenkin jatkettava, jos asianosainen, joka on käyttänyt puhevaltaa toimituksessa ja joka on voinut anoa sitä, tätä pyytää. Jos asianosaisille ilmoitetaan järjestelytoimituksen peruuttamisesta kokouksessa, pyyntö on esitettävä tässä

kokouksessa. Muussa tapauksessa pyyntö on esitettävä kiinteistömuodostusviranomaisen määrämän ajan kuluessa.

27 §.

Johdon haltijan on vastattava toimituskustannuksista, mikäli ei muuta seuraa vastaavassa oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 6 tai 8 §:n soveltamisessa.

Jos johto-oikeusasia on otettu käsiteltäväksi ilman anomusta tai 33 §:ssä tarkoituksessa tapauksessa, muun asianosaisen kuin johdon haltijan anomuksesta, toimituskustannukset on jaettava asianosaisten kesken kohtuulliseksi katsotulla tavalla. Mikäli toimituksen tarkoituksena on ainoastaan johdon rakentamis- ja pitämisoikeutta koskevan, rekisteröidyn rasitteen tai käyttöoikeuden muuttaminen jo to-oikeudeksi, johdon haltijan on kuitenkin vastattava toimituskustannuksista ensimmäisen kappaleen määräysten mukaisesti.

Jos johto-oikeusasia käsitellään yhdessä kiinteistönmuodostustoimenpiteen kanssa toimituksessa, on eri toimenpiteille yhteiset kustannukset jaettava näiden kesken kohtuulliseksi katsotulla tavalla.

Toimituskustannuksiin luetaan taksamaksu, asiantuntijalle maksettava korvaus, taksamaksuun sisältyvästä avusta aiheutuvat kulut sekä kiinteistönmuodostuslain 4 luvun 38 §:n kolmannessa kappaleessa tarkoitettu vahingosta maksettava korvaus.

TUTKIMINEN TUOMIOISTUIMESSA

28 §.

Kun on kysymys kanteen ajamisesta kiinteistönmuodostusviranomaisen päätöstä tai toimenpidettä vastaan tämän lain mukaan sovelletaan kiinteistönmuodostuslain 15 luvun 1 - 8, 10 ja 11 §:ä. Kiinteistönmuodostuspäätöksistä annettuja määräyksiä sovelletaan tällöin johtoja koskeviin päätöksiin.

29 §.

Kiinteistönmuodostuslain 16 - 18 lukujen määräyksiä kiinteistönmuodostamisjuttuja koskevista oikeudenkäynneistä sovelletaan 28 §:n mukaan ajettuihin juttuihin. Johto-oikeusjuttujen oikeudenkäyntikulujen osalta sovelletaan tällöin niitä säännöksiä, jotka kiinteistönmuodostuslain 16 luvun 14 §:n, 17 luvun 3 §:n ja 18 luvun 2 §:n mukaan ovat voimassa lunastuskorvausjuttujen suhteen. Mikäli kanne koskee 33 §:ssä tarkoitettua

toimitusta sovelletaan kuitenkin niitä määräyksiä, jotka mainittujen kiinteistönmuodostuslain pykälien mukaan ovat voimassa kiinteistönmuodostusjuttujen suhteen yleensä.

TOIMEENPANO YM.

30 §.

13 tai 33 §:n mukaan suoritettava korvaus on maksettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun korvauspäätös on saanut lainvoiman. Mikäli korvaus maksetaan tämän määräajan jälkeen tai, jos haltuunotto on tapahtunut ennen sitä, haltuunoton jälkeen, maksetaan lisäksi kuuden prosentin vuotuinen korko korvauksesta, edellisessä tapauksessa määräajan lopusta lukien ja jälkimmäisessä tapauksessa siitä päivästä lukien, kun haltuunotto tapahtui.

13 §:ssä tarkoitettusta korvauksesta ja 25 §:ssä tarkoitettusta ennakkomaksusta sovelletaan vastaavasti kiinteistönmuodostuslain 5 luvun 16 §:n määräyksiä.

31 §.

Mikäli vuoden kuluttua korvauspäätöksen saatua lainvoiman 13 §:n mukaan suoritettavaa korvausta ei säädetyssä järjestyksessä ole kokonaan maksettu eikä myöskään päätöksen mukaan korvauksen oikeutettu henkilö ole pyytänyt päätöksen täytäntöönpanoa tältä osin, johtoja koskeva päätös raukeaa. Johtoja koskeva päätös raukeaa myös, jos johtoa ei ole rakennettu päätöksessä määrätyn ajan kuluessa.

Mikäli johtoja koskevan päätöksen mukaan kiinteistö tai osa siitä on lunastettava, päätös on tältä osin voimassa ensimmäisen kohdan määräyksistä riippumatta.

Kiinteistönmuodostusviranomaisen voi erityisistä syistä päättää ensimmäisessä kohdassa mainitun ajan pidentämisestä.

Maksettua korvausta ei saa vaatia takaisin siitä syystä, että johtoja koskeva päätös tämän pykälän mukaisesti on rauennut.

32 §.

Tieto tämän lain mukaisesta toimituksesta merkitään kiinteistörekisteriin mahdollisimman nopeasti toimituksen päätyttyä ja tämän tai, jos on tehty valitus, tuomioistuimen ratkaisun saatua lainvoiman.

Mikäli toimituspäätös on rauennut tai muusta syystä lakannut olemasta voimassa, merkitään myös tämä.

MUUTTUNEIDEN OLOSUhteiden VAIKUTUS YM.

33 §.

Kun johto-oikeuskysymys on lopullisesti ratkaistu ja olosuhteet muuttuvat niin, että niillä on olennainen vaikutus kysymykseen, voidaan kysymys tutkia uudessa toimituksessa. Siinä voidaan johto-oikeus muuttaa, kumota ja, jos tämä tapahtuu kumoamisen takia, myöntää. Mikäli toimitus koskee johtoa, jolle perustamislupa on myönnetty, sovelletaan vastaavasti 17 §:n määräyksiä.

Johdon haltija on oikeutettu korvaukseen vahingosta, joka aiheutuu ensimmäisen kappaleen mukaisesti suoritetusta toimenpiteestä. Tästä aiheutuvat kulut jaetaan muiden asianosaisten kesken sen mukaan, mitä pidetään kohtuullisena, ottaen huomioon lähinnä sen hyödyn, jonka kukin asianosainen on saanut toimenpiteestä. Jos on määrätty, että johto-oikeus kuuluu kiinteistölle tai rekisteröityyn tonttialueeseen, sovelletaan kiinteistönmuodostuslain 5 luvun 16 §:n määräyksiä vastaavasti korvauksen osalta, mikäli toimenpide aiheuttaa arvovähennystä kiinteistölle tai tontinoikeudelle.

34 §.

Jos johto-oikeutta ei ole määrätty kuuluvaksi tiettyyn kiinteistöön tai rekisteröityyn tonttioikeuteen, voidaan sellainen määräys johdon haltijan pyynnöstä antaa uudessa toimituksessa. Määräys voidaan kumota tai muuttaa uudessa toimituksessa, jos kaikki velkojat, joilla on kiinteistöön tai tonttioikeuteen kohdistuvaan panttioikeuteen liittyvä saatava, suostuvat siihen.

Ensimmäisen kappaleen mukaisessa toimituksessa asianosaisia ei tarvitse kuulla.

35 §.

Sellaisen johdon luovutus, johon johto-oikeus on annettu, on pätevä ainoastaan, jos luovutus käsittää myös johto-oikeuden. Edellä sanottua ei kuitenkaan sovelleta, jos johto on luovutettu poistettavaksi.

Mikäli johto-oikeus luovutetaan ilman, että johto, jota se koskee, samanaikaisesti luovutetaan, luovutus on voimassa ainoastaan, jos johtoa ei ole vielä rakennettu tai jos se on poistettu.

Tämä laki tulee voimaan heinäkuun 1. päivänä 1974.

Tätä lakia sovellettaessa pidetään kiinteistön omistajana sitä, jolla on kiinteistöön pysyvä

hallintaoikeus tai sääntöperintöoikeus.

Tämän lain määräykset sellaisesta kiinteistöstä, joka vastaa saatavasta, on sovellettava myös kiinteistöön, jota rasittaa tuotto-oikeus tai muu etuisuus.

Tämän lain määräykset rakennuskaavasta koskevat vastaavasti myös lohkomissuunnitelmaa.

13 §:n määräykset pakkolunastuslain 4 luvun 3 §:n soveltamisesta ei koske sellaista arvonnousua, joka on tapahtunut ennen kesäkuun loppua 1971.

Svensk författningssamling

SFS 1973: 1148

Kungl. Maj:ts ledningsrättskungörelse;
utfärdad den 14 december 1973.

Utkom från trycket
den 7 januari 1974

Kungl. Maj:t förordnar följande.

Undantag från plan eller bestämmelser

1 § I fråga om förordnande för byggnadsnämnd enligt 8 § tredje stycket ledningsrättslagen (1973: 1144) och tillstånd av länsstyrelse eller byggnadsnämnd enligt samma stycke äger 1 § fastighetsbildningskungörelsen (1971: 762) motsvarande tillämpning.

Protokoll, dagbok och aktbildning m. m.

2 § Bestämmelserna i 6—18 §§ fastighetsbildningskungörelsen (1971: 762) äger motsvarande tillämpning i fråga om ärende som avses i ledningsrättslagen (1973: 1144).

Byggnadsnämnds beslut i hänskjutet ärende

3 § När beslut meddelas i ärende som hänskjutits till byggnadsnämnden enligt 21 § första stycket ledningsrättslagen (1973: 1144), skall avskrift av beslutet skyndsamt tillställas fastighetsbildningsmyndigheten. Denna skall snarast underrätta sakägarna om beslut av byggnadsnämnd eller högre instans varigenom medgivande till upplåtelse av ledningsrätt vägrats eller gjorts beroende av villkor.

Underrättelse till inskrivningsmyndighet

4 § Har inskrivet servitut eller inskriven nyttjanderätt förändrats till ledningsrätt, skall fastighetsregistermyndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken utan dröjsmål skriftligen underrätta inskrivningsmyndigheten härom, när uppgift om ledningsbeslutet införts i fastighetsregistret.

Expediering av förrättningsakt m. m.

5 § Bestämmelserna i 24—26 och 29 §§ fastighetsbildningskungörelsen (1971: 762) äger motsvarande tillämpning i fråga om förrättning enligt ledningsrättslagen (1973: 1144).

246—SFS 1973

SFS 1973: 1148

Åtgärder för verkställighet m. m.

6 § Sedan förrättning enligt ledningsrättslagen (1973: 1144) avslutats, skall fastighetsbildningsmyndigheten, om anledning därtill föreligger, genom upplysningar till sakägarna om behövliga åtgärder för verkställighet av förrättningsbeslut och på annat lämpligt sätt verka för att ledningsbeslut ej förfaller.

Får fastighetsregistermyndigheten kännedom om att ledningsbeslut kan ha förfallit, skall myndigheten söka utröna om så har skett. Härvid skall fastighetsbildningsmyndigheten på begäran tillhandagå med behövlig utredning. Uppgift om att ledningsbeslut har förfallit får ej införas i fastighetsregistret utan att berörda sakägare, byggnadsnämnden och, om länsstyrelsen ej är fastighetsregistermyndighet, länsstyrelsen beretts tillfälle att yttra sig över åtgärden.

Slutbestämmelse

7 § Lantmäteristyrelsen meddelar de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av ledningsrättslagen (1973: 1144) samt denna kungörelse.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1974.

CARL GUSTAF

INGVAR CARLSSON
(Civildepartementet)